

**Draaiboek begraafplaatsen
provincie Noord-Brabant**

INZICHT
&
OVERZICHT

Draaiboek begraafplaatsen provincie Noord-Brabant

Opdrachtgever : AGEL adviseurs
Hoeverstein 20B te Oosterhout

Stagebegeleider : Ing. C.H.J. van den Broek

School : Avans Hogeschool
Lovensdijkstraat 61-63 te Breda

Tutor/stagedocent : Dr. J.H. de Best

Status rapport / versie nr. : Definitief 02

Datum : September 2013

Opgesteld door : Dhr. J.A.C. Linders

Gecontroleerd door : Ing. C.H.J. van den Broek

Voor akkoord : Ing. C.H.J. van den Broek Paraaf : _____

Versie nr.	Datum	Omschrijving	Opgesteld door	Gecontroleerd door
C01	9-09-2013	Draaiboek opgesteld	JL	CB/ JdB
D01	20-09-2013	Draaiboek verbeterd	JL	CB/ JdB
D02	27-9-2013	Draaiboek verbeterd	JL	CB/ JdB

VOORWOORD

Dit rapport vormt het 'draaiboek begraafplaatsen provincie Noord-Brabant' dat als afronding van mijn afstudeeropdracht voor de HBO opleiding Milieukunde aan de Avans Hogeschool te Breda is opgesteld. In dit draaiboek staat vermeld hoe er gehandeld dient te worden met projecten/ werken waarbij begraafplaatsen betrokken zijn. Deze projecten kunnen betrekking hebben op ruimtelijke planvorming, beheer en onderhoud alsook de aanleg en verplaatsing van begraafplaatsen. Door toenemend ruimte gebrek, het wegvallen van kerken en verschuiving naar crematie zal dit aspect de komende jaren mogelijk steeds meer aandacht vragen. Binnenstedelijke begraafplaatsen kunnen hierbij bij uitstek herontwikkeld worden. anderzijds zullen 'nieuwe begraafplaatsen' in toenemende mate vragen naar een effectief beheer en onderhoud.

Lezers die geïnteresseerd zijn in beheerplannen op een begraafplaats worden doorverwezen naar hoofdstuk 3. Lezers die geïnteresseerd zijn hoe er gehandeld dient te worden met veranderingen op begraafplaatsen worden doorverwezen naar hoofdstuk 4. Wil de lezer meer weten over de oprichting of uitbreiding van een begraafplaats, dan wordt de lezer doorverwezen naar hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 gaat over de herontwikkeling van begraafplaatsen, mocht de lezer hierin geïnteresseerd zijn.

Als afstudeerder wil ik AGEL adviseurs bedanken voor het bieden van de mogelijkheid om te mogen afstuderen en voor de benodigde informatie. Tevens wil de afstudeerder een aantal personen bedanken, namelijk dhr. ing. C. H.J. (Carlo) van den Broek van AGEL adviseurs voor het functioneren als stagebegeleider, dhr. Dr. J.H. (Jappe) de Best van AVANS hogeschool voor het functioneren als stagedocent tijdens het afstuderen, dhr W. (Wim) van Midwoud van de Landelijke Organisatie Begraafplaatsen (LOB) voor informatie omtrent begraafplaatsen, dhr. Drs. L. (Leon) Bok van het bureau funeraire adviezen voor informatie omtrent begraafplaatsen en mvr A. (Angelique) van Delft van de gemeente Waalwijk voor de gegevens van de voormalige begraafplaats Heilige Anthonius van Padua. Tevens wil de afstudeerder de gemeenten, parochies en christelijke gemeenten bedanken voor hun medewerking aan het onderzoek.

INHOUD	blz.	
1	INLEIDING	5
2	WERKWIJZE EN AFBAKENING	6
	2.1 Werkwijze	6
	2.2 Afbakening onderzoek	7
3	INVENTARISATIE	8
	3.1 Ligging en verdeling	8
	3.2 Wettelijk kader	8
	3.2.1 Wet op de lijkbezorging en Besluit op de lijkbezorging	8
	3.2.2 Wet ruimtelijke ordening	9
	3.2.3 Wet algemene bepaling omgevingswet	9
	3.2.4 Besluit bodemkwaliteit	9
	3.2.5 Circulaire bodemsanering 2009 van 3 april 2012	10
	3.2.6 Wet geluidhinder	11
	3.2.7 Wet milieubeheer paragraaf 5.2 (Wet luchtkwaliteit)	11
	3.3 Uitvoeringsaspecten	11
	3.3.1 RAW bestekssystematiek	11
	3.3.2 STABU bestekssystematiek	11
	3.3.3 Ruimen van graven	12
	3.4 Milieukundig onderzoek begraafplaatsen Noord-Brabant	12
	3.5 Maatschappelijke aspecten	13
4	OPZET DRAAIBOEK	14
	4.1 Scenario's begraafplaatsen	14
	4.2 Stroomschema's en werkzaamheden	15
	4.3 Toelichting	15
	4.4 Checklisten scenario's	15
5	BEHEER EN ONDERHOUD	16
	5.1 Scenario begraafplaats geen verandering	16
	5.2 Stroomschema en toelichting	16
	5.2.1 Landmeten locatie	16
	5.2.2 Beheerplankaart	16
	5.2.3 Beheerplan	16
	5.2.4 Onderhoudscontract	17
	5.2.5 Aanbesteding	17
	5.3 Kansen en bedreigingen	17
	5.4 Scenario begraafplaats verandering	19
	5.5 Stroomschema en toelichting	19

5.5.1	Kleine verandering (stap 2)	19
5.5.2	Grote verandering (stap 3)	19
5.5.3	Benodigd onderzoek (stap 4)	21
5.5.4	Ontwerp (stap 5)	23
5.5.5	Vergunningen en meldingen (stap 6)	23
5.5.6	Werkplan/ bestek (stap 7)	24
5.5.7	Aanbesteding (stap 8)	24
5.5.8	Uitvoering (stap 9)	24
5.5.9	Oplevering (stap 10)	24
5.5.10	Ruimen van graven	24
5.6	Kansen en bedreigingen	25
6	RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	27
6.1	scenario begraafplaats oprichting en uitbreiding	27
6.2	Stroomschema en toelichting	27
6.2.1	Haalbaarheidsstudie of scan (stap 1)	29
6.2.2	Bestemmingswijziging (stap 2)	29
6.2.3	Milieutechnische verantwoording (stap 3)	29
6.2.4	Ontwikkelen ontwerp (stap 4)	32
6.2.5	Vaststelling wijziging (stap 5)	32
6.2.6	Gedetailleerd ontwerp (stap 6)	32
6.2.7	Vergunning aanvraag begraafplaats (stap 7)	35
6.2.8	Werkplan/ bestek (stap 8)	35
6.2.9	Aanbesteding (stap 9)	35
6.2.10	Uitvoering(stap 10)	36
6.2.11	Oplevering (stap 11)	36
6.3	Kansen en bedreigingen	36
6.4	Scenario begraafplaats Herontwikkeling	37
6.5	Stroomschema's en toelichting (stap1)	37
6.5.1	Open begraafplaats	38
6.5.2	Begraafplaats korter dan 20 jaar gesloten (stap 1)	41
6.5.3	Begraafplaats 20 tot 30 jaar gesloten (stap 2 t/m 7)	41
6.5.4	Begraafplaats meer dan 30 jaar gesloten	44
6.5.5	Begraafplaats herontwikkeling	47
6.5.6	Haalbaarheidsstudie of scan (stap 8)	47
6.5.7	Bestemmingswijziging (stap 9)	47
6.5.8	Milieutechnische verantwoording (stap 10)	48
6.5.9	Ontwikkelen ontwerp (stap 11)	50
6.5.10	Vaststelling wijziging (stap 12)	51
6.5.11	Gedetailleerd ontwerp (stap 13)	51

6.5.12	Vergunning aanvraag herontwikkeling (stap 14)	51
6.5.13	Werkplan/ bestek (stap 15)	52
6.5.14	Aanbesteding (stap 16)	52
6.5.15	Uitvoering(stap 17)	52
6.5.16	Oplevering (stap 18)	52
6.6	Kansen en bedreigingen	52
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	54
7.1	Conclusies	54
7.2	Aanbevelingen	54
8	BRONNEN	56

BIJLAGEN

- 1 Overzicht vergunningen Wabo;
 - 2 Stroomschema's scenario's;
 - 3 Checklisten scenario's;
 - 4 Ligging begraafplaatsen Noord-Brabant + huidige status;
 - 5 Onderzoek milieueffecten begraafplaatsen Noord-Brabant;
 - 6 Foto's voormalige begraafplaats Anthonius van Padua te Waalwijk.
-

1 INLEIDING

Voor afronding van de HBO opleiding milieukunde aan de Avans Hogeschool te Breda is er een afstudeeronderzoek uitgevoerd. Het afstudeeronderzoek is uitgevoerd bij het bedrijf AGEL adviseurs te Oosterhout in de periode van 22 april 2013 tot 27 september 2013.

Bij het beheer en onderhoud en bij werkzaamheden op begraafplaatsen zijn verschillende aspecten mogelijk bepalend op de te nemen maatregelen. Aangezien er binnen AGEL adviseurs de behoefte is ontstaan hiervoor meer inzicht te krijgen in de aspecten en kansen die bij ruimtelijke ontwikkelingen spelen waarbij begraafplaatsen een bepalende factor zijn en of het beheer en onderhoud vraagt om specifieke maatregelen is een afstudeeropdracht geformuleerd. Deze afstudeeropdracht komt voort uit de reeds aanwezige producten van AGEL adviseurs bij het beheer en onderhoud van begraafplaatsen alsmede de vraag naar de invloed op de bodemkwaliteit als gevolg van het begraven en de activiteiten op een begraafplaats. Hierdoor bestaat het afstudeeronderzoek uit de volgende delen:

- Een inventarisatie van begraafplaatsen in de provincie Noord-Brabant die resulteert in een kaart (GIS);
- Een milieukundig onderzoek naar de invloed van begraafplaatsen op de bodemkwaliteit;
- Een draaiboek voor de uitvoering van projecten waar begraafplaatsen bij betrokken zijn.

Het doel van het draaiboek is om inzicht te geven hoe er gehandeld dient te worden met projecten waarin begraafplaatsen zijn betrokken. Deze projecten kunnen betrekking hebben op ruimtelijke planvorming, beheer en onderhoud alsook de aanleg en verplaatsing van begraafplaatsen. Door toenemend ruimtegebrek, het wegvallen van kerken en verschuiving naar crematie zal dit aspect de komende jaren mogelijk steeds meer aandacht vragen. Binnenstedelijke begraafplaatsen kunnen hierbij bij uitstek herontwikkeld worden. anderzijds zullen 'nieuwe begraafplaatsen' in toenemende mate vragen naar een effectief beheer en onderhoud. Tevens dient bepaald te worden welke specifieke vragen/knelpunten een bepalende rol hebben bij dit soort projecten. Aan de hand hiervan kan AGEL adviseurs haar dienstenpakket op maat afstemmen.

In dit rapport wordt alleen het 'draaiboek begraafplaatsen provincie Noord-Brabant' beschreven. Het milieukundig onderzoek is bijgevoegd in bijlage 5. De kaart, die is samengesteld op basis van de inventarisatie van de aanwezige begraafplaatsen in de provincie Noord-Brabant, is bijgevoegd in bijlage 4.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de werkwijze en afbakening van het draaiboek beschreven. In hoofdstuk 3 'inventarisatie' is informatie beschreven over de ligging van begraafplaatsen, wettelijk kader, uitvoerende aspecten, milieukundig onderzoek en maatschappelijke aspecten. In hoofdstuk 4 is de opzet van het draaiboek beschreven. Het scenario geen verandering en verandering zijn beschreven in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 is het scenario oprichting/uitbreiding en het scenario herontwikkeling beschreven. De conclusies en aanbevelingen zijn beschreven in hoofdstuk 7.

2 WERKWIJZE EN AFBAKENING

Voor het ontwikkelen van het draaiboek is de volgende werkwijze aangehouden. Tevens is in dit hoofdstuk de afbakening van het afstudeeronderzoek aangegeven.

2.1 Werkwijze

De werkwijze die is gehanteerd bij het opstellen van het draaiboek wordt hieronder weergegeven:

- Inventarisatie;
- Milieukundig onderzoek;
- Opstellen scenario's;
- Literatuur raadplegen;
- Stroomschema's opstellen;
- Toelichting stroomschema's opstellen;
- Werkzaamheden invoegen in stroomschema's (groene kaders);
- Opstellen checklisten.

Er is een inventarisatie uitgevoerd naar de ligging van de begraafplaatsen in de provincie Noord-Brabant. Hierbij zijn gegevens opgevraagd van de begraafplaatsen bij gemeenten, parochies en christelijke gemeenten. Hierbij kan gedacht worden aan de eigenaar/beheerder, aantal graven, etc. Deze gegevens zullen worden verwerkt in een Excel lijst en daarna zal deze lijst aan een GIS kaart worden gekoppeld met de ligging van de begraafplaatsen. Om de ligging van de begraafplaatsen in de provincie Noord-Brabant te bepalen is gebruik gemaakt van de TOP10 van Nederland (Topografische basiskaart van Nederland).

Om de milieueffecten van begraven op de bodem te bepalen is een milieukundig onderzoek uitgevoerd. In het milieukundig onderzoek is een literatuurstudie uitgevoerd en er zijn bij 3 begraafplaatsen 2 peilbuizen geplaatst voor monsternamen. De peilbuizen zijn eenmaal bemonsterd en geanalyseerd. De analyseresultaten zijn vervolgens getoetst en de resultaten van de toetsing zijn verwerkt in een rapportage. Het milieukundig onderzoek is bijgevoegd in bijlage 5 van dit draaiboek.

De scenario's zijn opgesteld om alle werken en werkzaamheden, die op een begraafplaats voor kunnen komen, te kunnen categoriseren. De scenario's zijn bedacht door middel van een brainstormsessie.

Na het opstellen van scenario's is verschillende literatuur geraadpleegd. Deze literatuur is geraadpleegd om een beeld te kunnen krijgen van het proces dat dient te worden afgelegd bij de verschillende de scenario's. De literatuurgegevens zijn beschreven in paragraaf 2.2 en 2.3. Tevens zijn de literatuurgegevens toegepast op verschillende plaatsen in het draaiboek.

Op basis van de geraadpleegde literatuur zijn stroomschema's opgesteld. Het doel van de stroomschema's is om stapsgewijs het proces weer te geven hoe er gehandeld dient te worden met werken en werkzaamheden op begraafplaatsen. Voor ieder scenario zijn stroomschema's opgesteld.

De toelichting van de scenario's zijn beschreven in het draaiboek. Het doel van de toelichting is om de stroomschema's te ondersteunen zodat er een duidelijker beeld wordt geschept bij de gebruiker van het draaiboek.

Nadat de toelichting is beschreven zijn aan de stroomschema's de werkzaamheden toegevoegd (groene kaders). Het doel van de groene kaders is om weer te geven in welke stap welke

werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden. Wel moet er per project bepaald worden welke werkzaamheden in de groene kaders nodig zijn, omdat in sommige gevallen sommige werkzaamheden niet nodig zijn. Bijvoorbeeld als er geen drainage wordt aangelegd dan hoeft er ook geen drainageplan te worden opgesteld.

Nadat de toelichting is opgesteld en de stroomschema's zijn aangepast zijn er verschillende checklisten opgesteld. Deze checklisten dienen digitaal te worden ingevuld aangezien de gebruiker automatisch wordt doorverwezen naar verschillende vragen en checklisten. De doorverwijzingen zijn afhankelijk van de antwoorden die de gebruiker invult. Met behulp van deze checklisten kan gecontroleerd worden of alle stappen in het proces zijn doorlopen.

2.2 Afbakening onderzoek

Tijdens de inventarisatie van de begraafplaatsen is alleen Noord-Brabant geïnventariseerd. Tevens zijn niet alle begraafplaatsen geïnventariseerd vanwege tijdgebrek. In een vervolg van dit onderzoek zal dit verder worden onderzocht. De kaart waarop de huidige status van de inventarisatie is weergegeven is bijgevoegd in bijlage 4. De ligging van alle begraafplaatsen in Noord-Brabant zijn wel weergegeven op de tekening in bijlage 4.

Het aspect bodem is tijdens het afstudeeronderzoek uitgebreider onderzocht dan de andere aspecten bij begraafplaatsen. Het milieukundig onderzoek is bijgevoegd in bijlage 5. Andere aspecten zijn beperkt beschreven omdat het afstudeeronderzoek anders een te grote omvang kreeg.

Gesloten begraafplaatsen zijn niet geïnventariseerd omdat van deze begraafplaats gegevens zeer moeilijk te achterhalen zijn. De ligging van de begraafplaatsen (inclusief gesloten begraafplaatsen) zijn geïnventariseerd met behulp van de TOP 10 (topografische basiskaart Nederland).

Het draaiboek is opgesteld voor AGEL adviseurs en richt zich op werkzaamheden die advieskantoren kunnen uitvoeren.

3 INVENTARISATIE

De inventarisatie is uitgevoerd om meer gegevens en kennis te verschaffen over de begraafplaatsen in Noord-Brabant. Tijdens de inventarisatie zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Ligging en verdeling;
- Wettelijk kader;
- Uitvoerende aspecten;
- Milieukundig onderzoek;
- Maatschappelijke aspecten.

3.1 Ligging en verdeling

Tijdens het afstuderen zijn gegevens verzameld van begraafplaatsen in de provincie Noord-Brabant. Deze gegevens zijn opgevraagd via e-mail en telefonische gesprekken. De gegevens die zijn opgevraagd zijn:

- Naam van de begraafplaats;
- Adresgegevens van de begraafplaats;
- Plaats waar de begraafplaats is gelegen;
- Hoeveel graven er gelegen zijn op de begraafplaats;
- De eigenaar/ beheerder van de begraafplaats.

De verzamelde gegevens zijn verwerkt in een database (Excel lijst). In deze database zijn de x en y coördinaten van de begraafplaatsen toegevoegd. De database en de TOP 10 zijn vervolgens gebruikt om, in de software ArcGis 10.1, een kaart te produceren waarop de ligging en de verzamelde gegevens van begraafplaatsen zijn weergegeven.

Tijdens de inventarisatie zijn niet alle begraafplaatsen geïnventariseerd vanwege tijdgebrek. In totaal zijn er 233 begraafplaatsen geïnventariseerd en verwerkt in de ArcGis kaart. De kaart is bijgevoegd in bijlage 4.

De gemeente Breda is in de inventarisatie meegenomen maar de stichting begraafplaatsen van de gemeente Breda verleende geen medewerking aan het afstudeeronderzoek. Daarom zijn er beperkte gegevens bekend van de gemeente Breda.

3.2 Wettelijk kader

Hieronder zijn verschillende wet- en regelgeving beschreven die op begraafplaatsen van toepassing kunnen zijn.

3.2.1 Wet op de lijkbezorging en Besluit op de lijkbezorging

De Wet op de lijkbezorging is een wet die in 1991 is vastgesteld. Doel van deze wet is te regelen wat er met een menselijk lichaam moet gebeuren na het overlijden. Deze wet geldt ook voor dood geboren kinderen. In de Wet op de lijkbezorging worden ook regels gegeven met betrekking op begraven. Deze regels worden tevens gedetailleerder omschreven in het Besluit op de lijkbezorging. Zo is in artikel 5 van het Besluit op de lijkbezorging bepaald dat graven een onderlinge afstand moeten hebben van 30 centimeter. Tevens mogen er drie kisten op elkaar worden begraven mits er tussen de kisten een grondlaag wordt aangebracht van 30 centimeter, op de bovenste kist moet een grondlaag van 65 centimeter worden aangebracht. Als er 1 kist wordt begraven is bepaald dat er een grondlaag van 65 centimeter boven de kist wordt aangebracht. In artikel 5 van het Besluit op de lijkbezorging is bepaald dat de kisten 30 centimeter boven het niveau van de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) dienen te worden begraven. [2]

3.2.2 *Wet ruimtelijke ordening*

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) is een wet die in oktober 2006 is vastgesteld. De wet regelt hoe ruimtelijke plannen tot stand komen en gewijzigd kunnen worden. Het rijk, provincies en gemeenten hebben het recht om ruimtelijke plannen op te stellen, een bestemmingsplan is hierbij een belangrijk instrument. In een bestemmingsplan kunnen gemeenten vastleggen welke functie op een perceel mag worden uitgevoerd. Hierbij kan worden gedacht aan de functies wonen, openbaar groen of industrie. Tevens wordt in een bestemmingsplan aangegeven waar gebouwd mag worden maar ook wat er gebouwd mag worden. Hierbij kan gedacht worden aan woningen, appartementen of industrie [3].

Deze wet kan van toepassing zijn als men een begraafplaats wil oprichten of opheffen aangezien de voorgenomen plannen in strijd kunnen zijn met het bestemmingsplan.

3.2.3 *Wet algemene bepaling omgevingswet*

De Wet algemene bepaling omgevingsrecht (Wabo) is een wet die is vastgesteld in november 2008 en in werking is getreden op 10 oktober 2010. Het doel van de Wabo is een eenvoudiger en efficiëntere vergunningverlening en een betere dienstverlening van de overheid op het gebied van bouwen, ruimte en milieu. In deze wet zijn verschillende vergunningen, ontheffingen en meldingen in opgegaan, een overzicht van vergunningen, ontheffingen en meldingen die zijn overgegaan in de Wabo zijn opgenomen in bijlage 1. [4]

Deze wet kan van toepassing zijn voor eventuele werken die plaats kunnen vinden, denk hierbij aan het aanleggen van een drainage. Een drainage dient zijn water te lozen op het oppervlakte water of riool. Hiervoor is een omgevingsvergunning voor nodig.

Tevens kan de Wabo gebruikt worden voor het afwijken van een bestemmingsplan hiervoor is tevens een omgevingsvergunning voor nodig.

3.2.4 *Besluit bodemkwaliteit*

Het Besluit bodemkwaliteit is een besluit die 1 januari 2008 in werking is getreden. Het besluit vervangt het Bouwstoffenbesluit. In het Besluit bodemkwaliteit staan kwaliteitseisen waaraan bouwstoffen, grond en baggerspecie moeten voldoen als deze op of in een bodem of in oppervlaktewater worden toegepast. Het besluit richt zich op de overheid en het bedrijfsleven. In het Besluit bodemkwaliteit worden drie bodemklassen gehanteerd, namelijk [6]:

- Achtergrondwaarde (AW)
- Wonen (WO)
- Industrie (I)

In het besluit bodemkwaliteit is bepaald dat de kwaliteit van de toe te passen grond minimaal dezelfde kwaliteit heeft als de ontvangende bodem. Dit houdt in dat de toe te passen grond ook een betere kwaliteit mag hebben dan de ontvangende bodem. Als de toe te passen grond een mindere kwaliteit heeft als de ontvangende bodem mag de toe te passen grond niet worden toegepast. In de bijlage van het Besluit bodemkwaliteit zijn de maximale waarden voor de klassen wonen en industrie beschreven. Als een toe te passen grond de maximale waarde voor industrie overschrijdt mag deze volgens het generiek kader niet worden toegepast. In tabel 3.1 worden toepassingseisen weergegeven. [6]

Tabel 3.1: Toepassingseisen toe te passen grond. [6]

bodemklassen	Actuele bodemkwaliteit	Toepassingseis
Wonen	Achtergrondwaarde	Achtergrondwaarde
	Wonen	Maximale waarde wonen
	industrie	Maximale waarde wonen
Industrie	Achtergrondwaarde	Achtergrondwaarde
	Wonen	Maximale waarde wonen
	Industrie	Maximale waarde Industrie
Niet ingedeeld (bijv. landbouw/natuur)	Achtergrondwaarde	Achtergrondwaarde
	Wonen	Achtergrondwaarde
	industrie	Achtergrondwaarde

Tevens zijn er gebieden in Nederland waarvoor een gebiedsspecifiek beleid is opgesteld. In deze gebieden geldt niet het generiek kader. Als er grond uit deze gebiedsspecifieke gebieden ergens anders worden toegepast geldt het generiek kader wel. [6]

Dit besluit kan van toepassing zijn als er grond wordt afgevoerd of aangevoerd van of op een begraafplaats. Denk hierbij aan het ophogen van een begraafplaats vanwege de grondwaterstand.

3.2.5 Circulaire bodemsanering 2009 van 3 april 2012

De Circulaire bodemsanering 2009 van 3 april 2012 is een herziening van de Circulaire bodemsanering 2009 van 7 april 2009. De Circulaire bodemsanering is van toepassing op de droge bodem en sluit daarbij aan bij het Besluit bodemkwaliteit. De circulaire gaat in op saneringdoelstellingen en de manier waarop de ernst en de spoedeisendheid van een geval van bodemverontreiniging wordt vastgesteld. De achtergrondwaarde en interventiewaarde van grond is bijgevoegd in de bijlage van de circulaire bodemsanering 2009 van 3 april 2012. Dit geldt tevens ook voor de streefwaarde en interventiewaarden voor grondwater. Daarnaast wordt ingegaan op de uitwerking saneringsdoelstellingen zoals beschreven in artikel 38 van de Wet bodembescherming (Wbb). Bij uitwerking van de saneringsdoelstellingen is een aansluiting gemaakt met het Besluit bodemkwaliteit, daardoor is het mogelijk om een gebiedsgerichte aanpak te hanteren. De volgende toetsingswaarden worden in de circulaire gehanteerd [7]:

- Achtergrondwaarde (AW) grond en streefwaarde (S) grondwater;
- Tussenwaarde (T) grond (gemiddelde AW en I) en grondwater (gemiddelde S en I);
- Interventiewaarde (I) grond en grondwater.

Hieronder zullen toetsingswaarden worden toegelicht:

- De streefwaarden grondwater geven aan wat het ijkpunt is voor de milieukwaliteit op de lange termijn, uitgaande van Verwaarloosbare Risico's voor het ecosysteem. De streefwaarden voor grond zijn sinds 2008 niet meer opgenomen in de Circulaire en vervangen door de achtergrondwaarden (AW2000) uit de Regeling bodemkwaliteit. De gehalten zoals die op dit moment voorkomen in de bodem van natuur- en landbouwgronden waarvoor geldt dat er geen sprake is van belasting door lokale verontreinigingsbronnen. [7]
- De tussenwaarde geeft het niveau aan waarbij nader bodemonderzoek noodzakelijk is. De tussenwaarde voor grond was voorheen het gemiddelde van streef- en interventiewaarde en is nu vervangen door het gemiddelde van de achtergrondwaarden (AW2000) en de interventiewaarden voor grond. Voor grondwater blijft de tussenwaarde ongewijzigd: het gemiddelde van streef- en interventiewaarden voor grondwater. [7]
- De interventiewaarden bodemsanering geven aan wanneer de functionele eigenschappen die de bodem heeft voor de mens, dier en plant ernstig zijn verminderd of dreigen te worden verminderd. [7]

Bodemonderzoek kan nodig zijn voor eventuele bestemmingswijzigingen, of om de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem te bepalen als er in de grond gewerkt wordt.

3.2.6 Wet geluidhinder

De Wet geluidhinder (Wgh) is sinds eindjaren zeventig een belangrijk juridisch kader binnen de wetgeving van Nederland met betrekking op geluid(s)(overlast). De Wgh biedt geluidsgevoelige objecten, zoals woningen, bescherming tegen geluidshinder van wegverkeer, spoorwegverkeer en industrie. De Wgh is van toepassing op industrieterreinen waar zich grote lawaaimakers hebben gevestigd, woningen die gebouwd zijn langs wegen (niet voor 30 km/h wegen), wegen die verlegt worden, woningen die gebouwd zijn langs spoorwegen, aanleg/ wijzigingen van secundaire sporen (niet het hoofdspoorweginet, art. 2 Spoorwegwet). [9]

De wet geluidhinder is van toepassing omdat begraafplaatsen een bepaalde bescherming behoeven op het gebied van geluid.

3.2.7 Wet milieubeheer paragraaf 5.2 (Wet luchtkwaliteit)

De Wet milieubeheer (Wm) is de belangrijkste Milieuwet. Deze wet bepaalt welk wettelijk gereedschap kan worden ingezet om het milieu te beschermen. De Wm is juridisch gezien een raamwet. In paragraaf 5.2 worden de lucht kwaliteitseisen beschreven, deze paragraaf noemt men ook wel de Wet luchtkwaliteit. Paragraaf 5.2 van Wm regelt het zogenaamde Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Binnen het NSL werken het rijk, provincie en gemeenten samen om de Europese eisen voor luchtkwaliteit te realiseren. [10, 11, 12]

Deze wet is van toepassing bij eventuele bestemmingswijzigingen.

3.3 Uitvoeringsaspecten

Hieronder zijn aspecten beschreven voor het opstellen van bestekken en praktische zaken die voor kunnen komen bij begraafplaatsen.

3.3.1 RAW bestekssystematiek

De RAW bestekssystematiek is een standaard waarin juridische-, administratieve- en technische voorwaarden voor het opstellen van bouwcontracten in de grond-, weg- en waterbouwsector (gww) oftewel werkveld infra. De RAW systematiek vormt de basis voor het opstellen van een gestandaardiseerd en uniform bestek. RAW staat voor Rationalisatie en automatisering grond-, water- en wegenbouw. [13] de RAW systematiek wordt binnen AGEL adviseurs gebruikt bij het werkveld infra.

Volgens deze systematiek worden bestekken opgesteld voor verschillende werken. Er kan dus een bestek worden opgesteld voor werkzaamheden bij een begraafplaats.

3.3.2 STABU bestekssystematiek

De STABU bestekssystematiek is een bestekssystematiek voor de woning en utiliteitsbouw. De bestekssystematiek wordt beheert door stichting STABU. Met behulp van STABU-systematiek voor de computer kunnen bestekschrijvers een bestek opstellen wat gestandaardiseerd en uniform is. [14] Deze systematiek wordt bij AGEL adviseurs gebruikt binnen het werkveld bouw.

Volgens deze systematiek worden bestekken opgesteld voor verschillende werken. Er kan dus een bestek worden opgesteld voor werkzaamheden bij een begraafplaats.

3.3.3 Ruimen van graven

Op een begraafplaats kan het voorkomen dat graven dienen te worden verwijderd. Het verwijderen van een graf wordt ruimen genoemd. Het ruimen van graven moest voor 2010 gemeld worden bij de gemeente. Na 2010 is deze melding niet meer van toepassing. Het ruimen van graven is een vergunningvrije en meldingsvrije activiteit. De Landelijke Organisatie Begraafplaatsen (LOB) en Branche Vereniging Ondernemers Begraafplaatsbeheer (BVOB) hebben voor het ruimen en opgraven van graven een handleiding opgesteld. In deze handleiding staan praktische eisen waarmee rekening dient te worden gehouden met het ruimen en opgraven van graven. Een voorbeeld van een praktische eis is dat bij het ruimen de werklocatie afgeschermd moet zijn met schermen van 2 meter hoog. Deze schermen moeten tevens bekleed zijn met ondoorzichtig folie, zie figuur 3.1. Tevens is in de handleiding opgenomen hoe moet worden omgegaan met niet verteerde menselijke resten. Aangeraden wordt om deze handleiding te gebruiken bij het opstellen van het bestek.[21]

Figuur 3.1: Afscherming tijdens ruiming van graven [21]

3.4 Milieukundig onderzoek begraafplaatsen Noord-Brabant

Bij het beheer en onderhoud en bij het verplaatsen van begraafplaatsen is het bodemaspect mogelijk bepalend op de te nemen maatregelen. De milieueffecten van begraafplaatsen op de bodemkwaliteit in Nederland zijn nog niet bekend. Om dit te bepalen is een milieukundig onderzoek uitgevoerd door AGEL adviseurs. In relatie met de ligging van de begraafplaatsen en de resultaten van het milieukundig onderzoek is bepaald of de effecten van begraafplaatsen mogelijk milieunadelig zijn.

Conclusie milieukundig onderzoek

De licht tot matig verhoogde gehalten (Circulaire bodemsanering en vastgestelde normen) die zijn aangetroffen in het grondwater ter plaatse van de peilbuizen te Etten-Leur, Hank en Hoogerheide zijn zeer waarschijnlijk gevolg van verhoogde achtergrondwaarde ten gevolge van diffuse bodemverontreiniging. De betreffende metalen worden regionaal vaker zonder aanwijsbare bron in het grondwater aangetoond. De verhoogde gehalten totaal stikstof en totaal fosfor zijn naar alle waarschijnlijkheid te verklaren door het overschot aan stikstof en fosfaat in de bodem van Nederland. De milieuhygiënische kwaliteit van het grondwater wordt

niet beïnvloed door begraafplaatsen. Aangezien begraafplaatsen geen invloed hebben op de grondwaterkwaliteit zijn er geen milieugevoelige begraafplaatsen vast te stellen.

Het volledige rapport is bijgevoegd in bijlage 5.

3.5 Maatschappelijke aspecten

Tijdens de inventarisatie is bepaald welke maatschappelijke aspecten een rol hebben bij begraafplaatsen. Hieronder zijn de maatschappelijke aspecten beschreven.

Werkzaamheden dienen stil te worden gelegd of niet te worden uitgevoerd tijdens een begrafenis zodat er in alle rust kan worden begraven.

Als er op een begraafplaats graafwerkzaamheden worden uitgevoerd dient er een ondoorzichtige afscherming van 2 meter hoogte te worden geplaatst. Het scherm dient te worden geplaatst om te voorkomen dat men geen zicht heeft op de werkzaamheden.

Als er graven geruimd of verplaatst dienen te worden moet er rekening worden gehouden met rechthebbende en nabestaande. Bij dit soort werkzaamheden is het belangrijk om de rechthebbende en nabestaande goed te informeren. Dit kan door middel van mededelingen, voorlichtingsbijeenkomsten of individuele gesprekken. Hierbij dient goed te worden toegelicht wat de plannen zijn en welke mogelijkheden de rechthebbende en nabestaande hebben. Een mededeling is een bord bij de begraafplaats of desbetreffend graf waarop staat vermeld of de rechthebbende(n) of nabestaande(n) zich wil melden bij de gemeente, parochie of christelijke gemeente in verband met ruiming of verplaatsing. Tevens is de ondoorzichtige afscherming aanbevolen.

De rechthebbende en nabestaande dienen geïnformeerd te worden als er voorgenomen werkzaamheden gevolgen hebben (of de kans daarop) voor de graven. De risico's en de mogelijkheden die rechthebbende en nabestaanden moeten worden toegelicht. Deze toelichting kan gebeuren via mededelingen, brieven of informatiebijeenkomst, op basis van de werkzaamheden dient een geschikte toelichtingvorm worden bepaald.

4 OPZET DRAAIBOEK

Het draaiboek is op de volgende manier opgezet:

- Scenario's begraafplaatsen;
- Stroomschema's en werkzaamheden;
- Toelichting stroomschema's;
- Checklisten scenario's.

Voor de uitwerking van het scenario "begraafplaats herontwikkeling" is een praktijk voorbeeld gebruikt ter verduidelijking.

4.1 Scenario's begraafplaatsen

Er zijn vier scenario's opgesteld die voor kunnen komen bij begraafplaatsen. Het betreft de volgende scenario's:

- Begraafplaats geen verandering (hoofdstuk 5);
- Begraafplaats verandering (hoofdstuk 5);
- Begraafplaats oprichting of uitbreiding (hoofdstuk 6);
- Begraafplaats herontwikkeling (hoofdstuk 6).

Hieronder zullen de scenario's kort worden toegelicht.

Begraafplaats geen verandering

Een begraafplaats die geen verandering ondergaat zal behouden worden in de huidige vorm. Wel kan er in dit scenario onderhoud worden gepleegd aan de begraafplaats, hierbij kan gedacht worden aan grasmaaien, bloemperken schoffelen en snoei werkzaamheden.

Begraafplaats verandering

Een begraafplaats kan een verandering ondergaan maar de functie van de grond blijft een begraafplaats. Er zijn 'grote veranderingen' en 'kleine veranderingen'.

Een 'kleine verandering' kan bijvoorbeeld zijn nieuw straatwerk aanleggen op een begraafplaats of aanleg van enkele nieuwe graven. Voor 'kleine veranderingen' hoeft geen vergunning worden aangevraagd bij desbetreffend bevoegd gezag.

Voor een 'grote verandering' dient een vergunning te worden aangevraagd bij het desbetreffende bevoegd gezag. In de meeste gevallen bij een 'grote verandering' dient er een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. Voorbeelden van een 'grote verandering' zijn het ophogen van gronden en het aanleggen van drainage.

Begraafplaats oprichting of uitbreiding

Door ruimtegebrek op de begraafplaats kan er vraag zijn vanuit een kerkbestuur of gemeente om een begraafplaats uit te breiden of een nieuwe begraafplaats op te richten. In sommige gevallen is uitbreiden niet mogelijk vanwege de directe omgeving van de begraafplaats. Bij oprichting van een begraafplaats zal er een nieuwe locatie geselecteerd moeten worden. In dit scenario zal een stuk grond worden herontwikkeld tot begraafplaats.

Begraafplaats herontwikkeling

Een begraafplaats kan tevens worden herontwikkeld. Bij een herontwikkeling van begraafplaats wordt de functie van de begraafplaats veranderd van de functie begraafplaats naar bijvoorbeeld de functie park of wonen. In Nederland mag alleen een begraafplaats die jaren gesloten is verklaard worden herontwikkeld.

4.2 Stroomschema's en werkzaamheden

Bij het opstellen van de stroomschema's is het proces wat doorlopen dient te worden in kaart gebracht. Voor ieder scenario zijn stroomschema's opgesteld. In deze stroomschema's zijn de benodigde stappen beschreven. Tevens staan in de stroomschema's beschreven welke werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden per stap in het proces. De stroomschema's zijn bijgevoegd in bijlage 2.

4.3 Toelichting

De scenario's zijn verdeeld in twee gedeelten, namelijk 'Beheer en onderhoud' en 'Ruimtelijke ordening'. Bij het gedeelte 'beheer en onderhoud' zijn er wel veranderingen maar blijft de begraafplaats een begraafplaats. Bij het gedeelte 'ruimtelijke ontwikkeling' wordt een perceel ontwikkeld tot begraafplaats of van een begraafplaats naar een andere functie. Bij een 'andere functie' kan gedacht worden aan wonen, industrie, park, etc. In de gedeelten 'Beheer en onderhoud' en 'Ruimtelijke ordening' zullen de stroomschema's en werkzaamheden worden toegelicht.

4.4 Checklisten scenario's

Van ieder scenario is een checklist opgesteld. Aan de hand van deze checklist kan worden bepaald of alle stappen in het proces zijn doorlopen. De checklisten zijn bijgevoegd in bijlage 3. De checklisten dienen digitaal te worden gebruikt aangezien de invuller automatisch wordt doorverwezen naar andere vragen en checklisten.

5 BEHEER EN ONDERHOUD

In dit hoofdstuk zijn de scenario's geen verandering en verandering beschreven. Er vinden wel werkzaamheden plaats maar de begraafplaats blijft een begraafplaats.

5.1 Scenario begraafplaats geen verandering

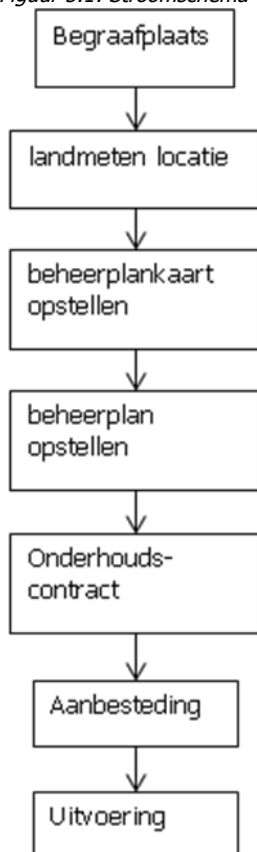
Een begraafplaats die geen verandering ondergaat zal behouden worden in de huidige vorm. Wel kan er in dit scenario onderhoud worden gepleegd aan de begraafplaats, hierbij kan gedacht worden aan planmatig groen beheer, waterbeheer (grondwater), onderhoud aan gebouwen, onderhoud aan wegen en regels en onderhoud aan graven.

5.2 Stroomschema en toelichting

Voor eerder genoemde werkzaamheden kan een beheerplan worden opgesteld. Een beheerplan bestaat uit een plan waarin de werkzaamheden voor het onderhoud en eisen aan het onderhoud zijn beschreven. Een belangrijk onderdeel van een beheerplan is de beheerplankaart. Hierop staat aangegeven waar grasvelden, bloemperken en graven zijn gelegen. In figuur 5.1 wordt een stroomschema weergegeven met de werkzaamheden voor een beheerplan.

Het voordeel van een beheerplan is dat een beheerder kan zien wat de kosten zijn aan onderhoud per jaar of meerdere jaren (meerjaren begroting). Hierdoor kan een beheerder kostenbesparingen doorvoeren.

Figuur 5.1: Stroomschema

5.2.1 Landmeten locatie

In deze fase wordt de locatie ingemeten (opname nulsituatie). De volgende aspecten worden ingemeten:

- Graven;
- Plantenvakken (hierbij wordt ook onderscheid gemaakt per soort plant);
- Grens/afscherming begraafplaats;
- Paden (hierbij worden zandpaden en verharde paden apart ingemeten);
- Verlichting;
- Bomen;
- Monumenten (standbeelden en kruistekens);
- Gebouwen (bv. Schuurtje, de kerk of een vijver/fontijn).

5.2.2 Beheerplankaart

Met behulp van de landmeetgegevens zal een beheerplankaart worden opgesteld. In figuur 5.2 is een voorbeeld weergegeven van een beheerplankaart.

5.2.3 Beheerplan

Op basis van de beheerplankaart wordt het beheerplan opgesteld. In het beheerplan worden de eisen beschreven waaraan het onderhoud moet voldoen. Tevens kan het voorkomen dat in een beheerplan is opgenomen welke werkzaamheden er dienen uitgevoerd te worden en ook hoe vaak deze werkzaamheden uitgevoerd moeten worden. Een meerjaren begroting kan ook worden opgenomen in een beheerplan

5.2.4 Onderhoudscontract

Nadat het beheerplan is opgesteld wordt er een onderhoudscontract opgesteld. Hierin staan vooral werkzaamheden in beschreven die de uitvoerende partij dient uit te voeren. Het onderhoudscontract zal worden gebruikt tijdens de aanbesteding.

5.2.5 Aanbesteding

Als het onderhoudscontract is opgesteld wordt het werk aanbesteed aan een aannemer. De aanbesteding kan op verschillende manieren worden gedaan. De meest voorkomende aanbestedingen zijn onderhandse aanbestedingen en openbare aanbestedingen. Bij onderhandse aanbesteding selecteert de aanbestedende dienst een aantal aannemers die kunnen inschrijven op het werk. Uit deze inschrijvingen wordt dan één van de aannemers geselecteerd om het werk uit te voeren. Bij een openbare aanbesteding wordt de aanbesteding op internet geplaatst en hierop kunnen dan verschillende aannemers inschrijven en vervolgens wordt door de aanbestedende dienst een aannemer geselecteerd voor het werk.

Figuur 5.2: Voorbeeld beheerplankaart begraafplaats

5.3 Kansen en bedreigingen

In deze paragraaf worden kansen en bedreigingen beschreven van het scenario 'begraafplaats geen verandering' voor AGEL adviseurs. Een kans in dit scenario is dat AGEL adviseurs met een beheerplan een beheerder inzicht geeft in de onderhoudskosten van een begraafplaats per jaar. Hierdoor kan een beheerder kostenbesparingen realiseren. Na verschillende parochies en

christelijke gemeente te hebben benaderd verwacht de afstudeerder dat AGEL adviseurs meer kans heeft bij de grotere begraafplaatsen in de grotere steden. Denk hierbij aan de steden Breda, Roosendaal, Bergen op zoom, Eindhoven, Tilburg, 's Hertogenbosch, Oss en Helmond. Voor het werkveld geodesie biedt het de kans voor veel werk (inmeten begraafplaats voor beheerplankaart), wel dient er rekening te worden gehouden met dat de inmetingen veel tijd kunnen kosten.

Een bedreiging voor AGEL adviseurs is dat in kleine dorpen met een begraafplaats vaak vrijwilligers het onderhoud en beheer op zich nemen, daarom worden begraafplaatsen in kleine dorpen niet als kans beschouwd.

5.4 Scenario begraafplaats verandering

In volgende paragrafen wordt het scenario verandering op een begraafplaats beschreven.

5.5 Stroomschema en toelichting

Een begraafplaats die een verandering ondergaat behoudt zijn functie als begraafplaats. Er zijn twee soorten veranderingen, namelijk 'kleine verandering' en 'grote verandering'. In figuur 5.3 wordt een stroomschema weergegeven van handelingen die verricht dienen te worden bij veranderingen op een begraafplaats.

Hieronder zal een toelichting van het stroomschema worden beschreven.

In eerste instantie moet worden bepaald of de verandering een 'kleine verandering' of een 'grote verandering' is (stap 1).

5.5.1 Kleine verandering (stap 2)

Voor een kleine verandering hoeft geen vergunning te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Hierbij kan worden gedacht aan nieuw straatwerk. In tabel 5.1 worden verschillende werkzaamheden benoemd die vallen onder een 'kleine verandering'.

Tabel 5.1: Kleine veranderingen begraafplaats

Werkzaamheid
Nieuw straatwerk
Vernieuwen van paden
Aanleggen van nieuwe graven
Het verwijderen van grafstenen
Verwijderen van beplanting of beplantingsvakken
Aanleg van nieuwe beplanting of beplantingsvakken
Het planten van bomen
Herindelen begraafplaats
Het ruimen van graven

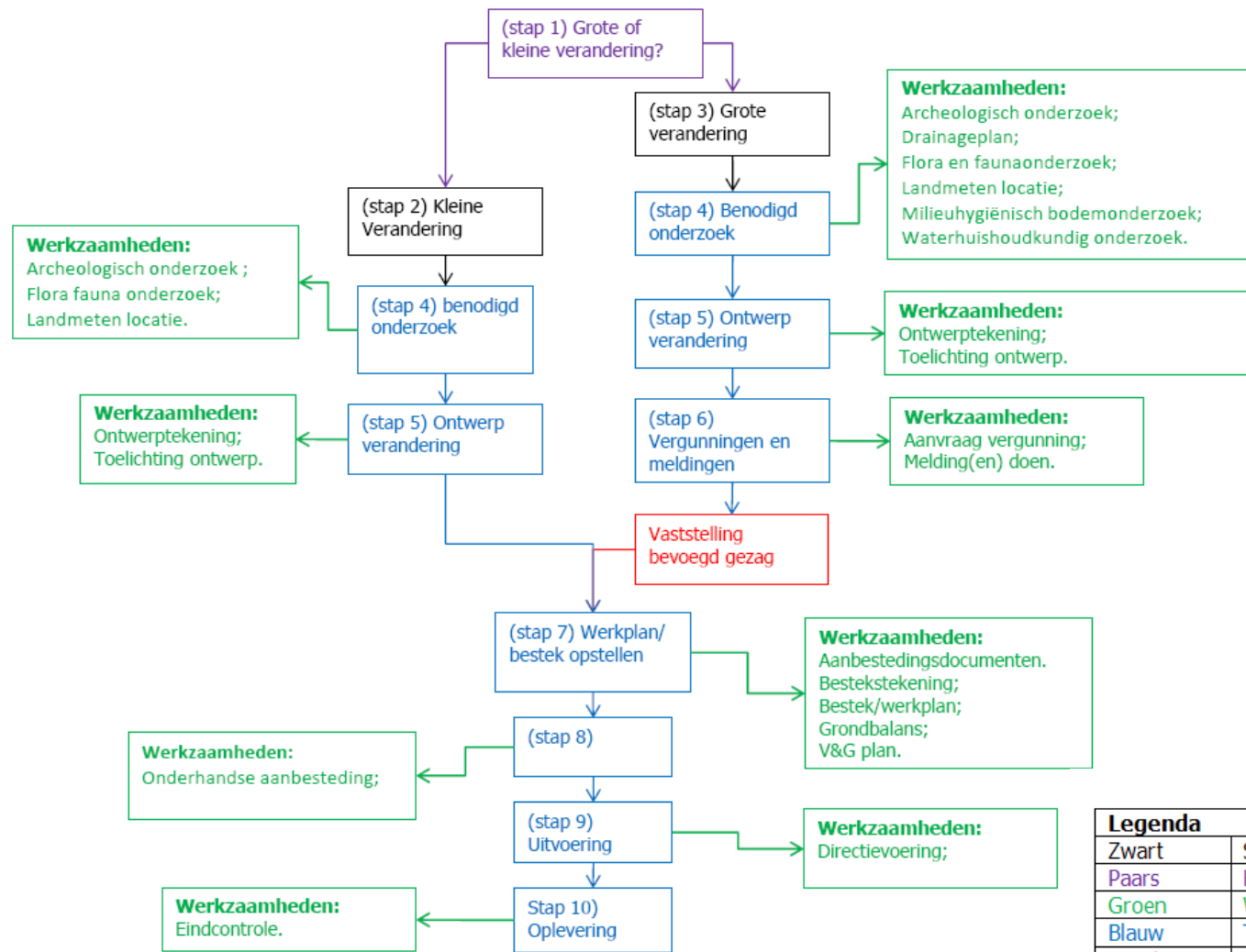
5.5.2 Grote verandering (stap 3)

Voor een 'grote verandering' dient een vergunning te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Hierbij kan worden gedacht aan het aanleggen van een drainage. In tabel 5.2 worden verschillende werkzaamheden benoemd die vallen onder een 'grote verandering'. In bijlage 2 zijn grotere weergaven van de stroomschema's toegevoegd.

Tabel 5.2: Grote veranderingen begraafplaats

Werkzaamheid
Aanleg van drainage
Het kappen van bomen
Ophogen en verlagen van gronden

Figuur 5.3: Stroomschema verandering [2, 19]

Legenda	
Zwart	Stap proces
Paars	Keuze moment
Groen	Werkzaamheden
Blauw	Taken
Rood	Beslismoment

5.5.3 Benodigd onderzoek (stap 4)

De volgende onderzoeken/werkzaamheden kunnen benodigd zijn om de voorgenomen werkzaamheden uit te voeren.

- Drainageplan;
- Geohydrologisch onderzoek;
- Waterhuishoudkundig onderzoek;
- Milieuhygiënisch bodemonderzoek;
- Flora fauna onderzoek;
- Archeologisch onderzoek;
- Landmeten.

In tabel 5.3 wordt weergegeven welke onderzoeken bij welke werkzaamheden meestal nodig zijn.

Tabel 5.3: werkzaamheden en onderzoek

Werkzaamheid	Onderzoek						
	1	2	3	4	5	6	7
Nieuw straatwerk							X
Vernieuwen van paden							X
Aanleggen van nieuwe graven							X
Het verwijderen van grafstenen							X
Verwijderen van beplanting of beplantingsvakken					X		X
Aanleg van nieuwe beplanting of beplantingsvakken							X
Het planten van bomen							X
Herindelen begraafplaats				X	X		X
Het ruimen van graven				X			X
Aanleg van drainage	X	X	X		X	X	X
Het kappen van bomen					X	X	
Ophogen en verlagen van gronden				X	X	X	X

- 1: Drainageplan
 2: Geohydrologisch onderzoek
 3: Waterhuishoudkundig onderzoek
 4: Milieuhygiënisch bodemonderzoek
 5: Flora en Fauna onderzoek
 6: Archeologisch onderzoek
 7: Landmeten locatie
 X= Onderzoek kan nodig zijn

Hieronder zijn de verschillende onderzoeken en werkzaamheden beschreven.

Drainageplan

Drainage is bij begraafplaatsen een veel voorkomende techniek om het grondwater kunstmatig laag te houden. Het grondwater wordt bij vele begraafplaatsen kunstmatig laag gehouden in verband met de vertering van menselijke resten. Als overledene worden begraven onder het grondwaterniveau kan er adipocire (lijkenwas) of lijkenvet ontstaan. Door deze vetvorming worden de lijken traag ontbonden en zullen daardoor bewaard blijven. Omdat dit een niet wenselijke situatie is op begraafplaatsen zijn op vele begraafplaatsen drainagesystemen aangelegd.

Een drainageplan wordt alleen opgesteld als er een drainage wordt aangebracht bij de begraafplaats. In sommige gevallen staat het grondwater laag genoeg om een begraafplaats

aan te leggen zonder drainage. Denk hierbij aan de gemeenten die grenzen aan de provincie Limburg.

Geohydrologisch onderzoek

Dit onderzoek kan noodzakelijk zijn om een drainageplan op te kunnen stellen. In een geohydrologisch onderzoek worden de volgende aspecten onderzocht: Bodem samenstelling, K waarde van de grond (kwel of infiltratie), grondwatersituatie en de huidige situatie van het aanwezige oppervlaktewater. Tevens kan dit onderzoek worden gebruikt voor de inrichting van de begraafplaats. Dit onderzoek wordt zeker niet bij alle begraafplaatsen uitgevoerd.

Waterhuishoudkundig onderzoek

In dit onderzoek wordt bepaald of de voorgenomen herontwikkeling een grote impact heeft op de watersituatie in de omgeving. Tevens wordt er bepaald of dit kleine of grote gevolgen geeft voor de omgeving. Hierbij wordt het grondwater, oppervlaktewater en water wat wordt afgevoerd met een rioolstelsel meegenomen in het onderzoek. Verwacht wordt dat begraafplaatsen geen grote invloed hebben op de watersituatie.

Milieuhygiënisch bodemonderzoek

In een milieuhygiënisch bodemonderzoek wordt de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem bepaald. Meestal wordt op een begraafplaats geen bodemonderzoek uitgevoerd aangezien dit vaak niet goed gevonden wordt door de beheerder of eigenaar van desbetreffende begraafplaats. Tevens is voor de werkzaamheden die plaats kunnen vinden op begraafplaatsen geen bodemonderzoek nodig. Vaak wordt er om deze redenen geen bodemonderzoek uitgevoerd op een begraafplaats.

Als er grond wordt afgevoerd of aangevoerd is wel het Besluit bodemkwaliteit van toepassing. Hierdoor kan het nodig zijn dat de vrijgekomen grond dient te worden gekeurd, dit wordt een partijkeuring genoemd.

Reeds is door AGEL adviseurs een onderzoek verricht naar de grondwaterkwaliteit van begraafplaatsen. Dit onderzoek is bijgevoegd in bijlage 5. Uit het onderzoek blijkt dat begraafplaatsen geen milieuhygiënische invloed hebben op de grondwaterkwaliteit. Wel wordt aangegeven dat het onderzoek als een steekproef moet worden beschouwd.

Flora fauna onderzoek

Verschillende flora en fauna in Nederland zijn beschermd op basis van de flora- en fauna Wet. Aangezien begraafplaatsen over het algemeen een rustige omgeving zijn binnen een dorp of stad kan het voorkomen dat bijzondere flora en fauna zich vestigen op een begraafplaats. Hierbij kan gedacht worden aan vleermuizen of vogels. Als er werkzaamheden uitgevoerd worden op een begraafplaats kan het voorkomen dat het leefgebied van beschermde flora en fauna wordt aangetast. Denk hierbij aan het kappen van bomen of het verwijderen van verschillende beplanting. Daarom wordt sterk geadviseerd door het bevoegd gezag om een flora- en faunaonderzoek uit te voeren. Een flora- en faunaonderzoek kan niet verplicht worden gesteld door het bevoegd gezag. [24]

In eerste instantie zal er een quickscan worden uitgevoerd. Een quickscan bestaat uit een locatiebezoek en een bureaustudie. Deze quickscan zal 4 weken duren. Een quickscan stelt vast of er sprake is van overtreding van de flora- en faunawet. Tijdens het locatiebezoek wordt de habitat van de begraafplaats beoordeeld en er wordt gezocht naar sporen die de aanwezigheid van beschermde soorten kunnen aantonen. Als er geen aanwijzingen worden aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna is er geen overtreding van

de flora en faunawet. Als uit de quickscan blijkt dat er beschermde flora en fauna voor kunnen komen op een begraafplaats wordt er een nader flora fauna onderzoek uitgevoerd. Een nader flora en fauna onderzoek kan maanden duren. Een nader flora en fauna onderzoek wordt in de meeste gevallen uitgevoerd van april tot september. [24]

Archeologisch onderzoek

Het kan noodzakelijk zijn om bij graafwerkzaamheden op een begraafplaats een archeologisch onderzoek te doen. Om te kunnen bepalen of een archeologisch onderzoek noodzakelijk is kan in de meeste gevallen een gemeentelijke verwachtingskaart worden geraadpleegd. Op een verwachtingskaart staat aangegeven welke gebieden een archeologische waarden hebben binnen desbetreffende gemeente. Als de begraafplaats niet in een archeologisch gebied is gelegen hoeft er geen archeologisch onderzoek te worden verricht bij graafwerkzaamheden. In sommige gevallen is een begraafplaats gelegen in archeologisch gebied daardoor is verplicht om bij graafwerkzaamheden een archeologisch onderzoek te verrichten, in de praktijk wordt er vaak geen archeologisch onderzoek verricht op een begraafplaats aangezien de oorspronkelijke grond al te vaak is geroerd en daardoor wordt de grond archeologisch verstoord genoemd. Hierdoor heeft de grond bij begraafplaatsen in de meeste gevallen geen archeologische waarden. Tevens kan het voorkomen dat er onder de begraafplaats wel een archeologische laag zich bevindt. In dat geval dient er wel een archeologisch onderzoek te worden verricht mits in die grond gewerkt dient te worden.[18]

Landmeten locatie

Het landmeten op locatie is om gegevens te verzamelen die nodig kunnen zijn voor verdere planontwikkeling.

5.5.4 Ontwerp (stap 5)

Nadat is bepaald of het werk een 'kleine verandering' of een 'grote verandering' is wordt een ontwerp gemaakt van de voorgenomen verandering of veranderingen. Het ontwerp bestaat uit een plattegrond van de locatie waarop de verandering of veranderingen zijn gevisualiseerd en daarbij kan eventueel een toelichting van het ontwerp worden bijgevoegd. Het ontwerp kan ter goedkeuring worden toegezonden aan de opdrachtgever. Bij een 'grote verandering' kan het ontwerp tevens worden gebruikt bij de vergunning aanvraag of melding richting het bevoegd gezag. Wel wordt aangeraden om voor het ontwerp van een 'grote verandering' een vooroverleg met desbetreffende bevoegd gezag af te stemmen.

Voor het ontwerp kunnen verdere onderzoeken noodzakelijk zijn. Hierbij kan gedacht worden aan bodemonderzoek en inmeten locatie (landmeten). Zie checklist "verandering begraafplaats, onderdeel E".

5.5.5 Vergunningen en meldingen (stap 6)

Voor een 'grote verandering' dient een vergunning aanvraag of een melding te worden gedaan. Hierbij kan worden gedacht aan een aanlegvergunning voor het ophogen van gronden, kapvergunning voor het kappen van bomen of een lozingsvergunning om eventuele drainage te laten lozen op het oppervlaktewater. In de meeste gevallen dient er een omgevingsvergunning te worden aangevraagd bij het desbetreffende bevoegd gezag. De aanvraag van een omgevingsvergunning kan worden gedaan via omgevingsloket online [15]. De vergunning dient te worden vastgesteld door het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag kan zijn de gemeente, het waterschap of de provincie. Tevens kan het rijk ook bevoegd gezag zijn maar in praktijk komt dit voor begraafplaatsen eigenlijk niet voor. Als de meldingen zijn goedgekeurd of de vergunning is toegekend kan het bestek of werkplan worden opgesteld. In tabel 5.4 wordt een overzicht gegeven van werkzaamheden met daarbij horende vergunningen.[8]

Tabel 5.4: Vergunningenoverzicht [8]

Werkzaamheden	Vergunningen	Bevoegd gezag
Drainage, lozend op oppervlaktewater	Omgevingsvergunning	Waterschap
Drainage, lozend op riool	Omgevingsvergunning	Gemeente
Kappen van bomen	Omgevingsvergunning	Gemeente
Ophogen of verlagen van gronden	Omgevingsvergunning	Gemeente
Werkzaamheden met betrekking op monumenten	Omgevingsvergunning	Gemeente

5.5.6 Werkplan/ bestek (stap 7)

Nadat het ontwerp is goedgekeurd door de opdrachtgever en bevoegd gezag (bij een 'grote verandering') kan er een werkplan of bestek worden opgesteld. In het werkplan of bestek worden alle uit te voeren werkzaamheden beschreven die voor een aannemer (uitvoerder van het werk) noodzakelijk zijn. Tevens staan in het werkplan of bestek de voorwaarden en eisen vermeldt waaraan de aannemer moet voldoen.

5.5.7 Aanbesteding (stap 8)

Als het bestek is opgesteld wordt het werk aanbesteed aan een aannemer. De aanbesteding kan op verschillende manieren worden gedaan. De meest voorkomende aanbestedingen zijn onderhandse aanbestedingen en openbare aanbestedingen. Bij onderhandse aanbesteding selecteert de aanbestedende dienst een aantal aannemers die kunnen inschrijven op het werk. Uit deze inschrijvingen wordt dan één van de aannemers geselecteerd om het werk uit te voeren. Bij een openbare aanbesteding wordt de aanbesteding op internet geplaatst en hierop kunnen dan verschillende aannemers inschrijven en vervolgens wordt door de aanbestedende dienst een aannemer geselecteerd voor het werk.

5.5.8 Uitvoering (stap 9)

Als het werk is aanbesteed aan een aannemer zal het werk worden uitgevoerd volgens het werkplan of bestek. Bij het werkplan en bestek zijn tekeningen bijgevoegd van het te realiseren werk. Tijdens de uitvoering kan er toezicht worden gehouden of alles volgens bestek of werkplan wordt uitgevoerd. Het toezicht kan worden gedaan door de aanbestedende dienst of door een derde namens de aanbestedende dienst.

5.5.9 Oplevering (stap 10)

In deze fase wordt het werk afgerond. Eventueel kan er een eindcontrole worden uitgevoerd door de aanbestedende dienst of derden namens de aanbestedende dienst.

5.5.10 Ruimen van graven

Een verandering die kan plaats vinden op een begraafplaats is het ruimen van graven. Het ruimen van graven wordt gedaan op begraafplaatsen om genoeg ruimte te creëren om nieuwe overledene te begraven. Graven kunnen niet zomaar worden geruimd. Hieronder wordt beschreven wanneer graven mogen worden geruimd

De graven mogen worden geruimd of worden verplaatst mits het beheer van het graf bij de eigenaar of beheerder is of met toestemming van de rechthebbende persoon van desbetreffend graf. Als de rechthebbende persoon geen toestemming verleend kan het graf niet worden geruimd of verplaatst. [21]

Op graven waar de grafrechten binnen twee jaar aflopen dient de beheerder in het eerste jaar een schriftelijke mededeling te sturen naar de rechthebbende persoon met daarin het verzoek om de grafrechten te verlengen. Als er drie maanden na verzending van de schriftelijke mededeling geen reactie is gekomen wordt er een publicatie bekend gemaakt bij het graf en op

het informatiebord van de begraafplaats tot de grafrecht termijn is verlopen. Als het grafrecht termijn is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie vervalt het grafrecht naar de beheerder. Als de adresgegevens van de rechthebbende niet bekend zijn bij de beheerder wordt er een publicatie bekend gemaakt bij het graf en op het informatiebord van de begraafplaats tot het grafrecht termijn is verlopen. Als het grafrecht termijn is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie vervalt het grafrecht naar de beheerder. Als de rechthebbende zich meldt dient er toestemming te worden gevraagd om het graf te mogen verwijderen. [2]

Tevens kan voorkomen dat beheergegevens niet zorgvuldig zijn bijgehouden in het verleden. Hierdoor kunnen graven op een begraafplaats aanwezig zijn waarvan de grafrechten een geruime tijd zijn verlopen en er is richting de rechthebbende geen schriftelijke mededeling gedaan en er is tevens geen publicatie bekend gemaakt. De Landelijke Organisatie Begraafplaatsen (LOB) adviseert het volgende: Als de adresgegevens van de rechthebbende bekend zijn dient een schriftelijke mededeling te worden gedaan aan de rechthebbende [16]. Als er na drie maanden na verzending van de schriftelijke mededeling geen reactie is gekomen dient een publicatie bekend gemaakt te worden bij het graf en op het informatiebord van de begraafplaats voor 1 jaar [16]. Tevens wordt geadviseerd om een artikel te laten plaatsen in de plaatselijke krant [16]. Als de periode van 1 jaar is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie of krantenartikel vervalt het grafrecht naar de beheerder. Als er geen rechthebbende bekend is zal er gelijk een publicatie bij het graf, informatiebord van de begraafplaats en in de plaatselijke krant worden geplaatst. Als de rechthebbende zich meldt dient er toestemming te worden gevraagd om het graf te mogen verwijderen. [2]

Het kan voorkomen dat een graf niet in onderhoud wordt voorzien. De beheerder dient deze verwaarlozing vast te leggen in een schriftelijk verklaring, die hij of zij toezend aan de rechthebbende. In deze verklaring wordt het verzoek gedaan om deze verwaarlozing binnen een jaar na verzending van de verklaring op te lossen. Als de periode van 1 jaar is verstreken en er is niet in onderhoud voorzien dan dient de verklaring bekend te worden gemaakt bij het graf en informatiebord van de begraafplaats voor een periode 5 jaar. Als na deze 5 jaar niet in onderhoud is voorzien vervalt het grafrecht naar de beheerder. Als het grafrecht is vervallen kan het graf verplaatst of geruimd worden.[2]

Het kan voorkomen dat een rechthebbende geen toestemming geeft voor het verwijderen van zijn of haar graf. De gemeente kan dan proberen om de rechthebbende persoon een alternatief voor te stellen. Hierbij kan gedacht worden aan overplaatsing of schadevergoeding. Mocht de rechthebbende dan nog steeds beslissen geen medewerking te verlenen kan de gemeente de rechthebbende persoon onteigenen van zijn of haar grafrecht. Deze onteigening kan alleen worden uitgesproken door de rechter. De rechter kan beslissen dat het graf onaangeroerd moet worden gelaten of dat het maatschappelijk belang zwaarder weegt dan het individueel belang en dat het graf dus verplaatst of geruimd mag worden. De rechter kan zijn uitspraak ook baseren op de status van het grafmonument (onderhoud). Tevens moet de gemeente kunnen aantonen dat zij al het mogelijke heeft gedaan om de rechthebbende te verwittigen van de verplaatsing of ruiming of tot een overeenstemming te komen met de rechthebbende. [17]

5.6 Kansen en bedreigingen

In deze paragraaf worden kansen en bedreigingen beschreven van het scenario 'begraafplaats verandering' voor AGEL adviseurs. Een kans in dit scenario is dat AGEL adviseurs een beheerder/ eigenaar volledig kan ontzorgen met verschillende onderzoeken, vergunning aanvragen, opstellen bestek en aanbesteding. Om deze reden is de kans groter voor AGEL adviseurs bij grote veranderingen in plaats van kleine veranderingen.

Een bedreiging voor AGEL adviseurs is dat het bedrijf niet bekend is bij het BVOB (Branche Vereniging Ondernemers Begraafplaatsbeheer) of het LOB (Landelijke Organisatie Begraafplaatsen) hierdoor weten de meeste begraafplaats beheerders/ eigenaren niet van het bestaan van AGEL adviseurs.

6 RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

6.1 scenario begraafplaats oprichting en uitbreiding

In volgende paragrafen wordt het scenario oprichting/ uitbreiding van een begraafplaats (scenario 3) uitgewerkt.

6.2 Stroomschema en toelichting

Een begraafplaats kan worden uitgebreid of er kan een nieuwe begraafplaats worden opgericht. In beide gevallen wordt een stuk land van de huidige functie veranderd naar de functie begraafplaats. In figuur 5.1 wordt een stroomschema weergegeven van handelingen die verricht dienen te worden bij oprichting of uitbreiding van een begraafplaats.

Door ruimtegebrek op de begraafplaats kan er vraag zijn vanuit een kerkbestuur of gemeente om een begraafplaats uit te breiden of een nieuwe begraafplaats op te richten. In sommige gevallen is uitbreiden niet mogelijk vanwege de directe omgeving van de begraafplaats. Bij oprichting van een begraafplaats zal er een nieuwe locatie geselecteerd moeten worden. Om een begraafplaats te mogen oprichten dient er eerst een verzoek bij de gemeente te worden gedaan. Dit wordt een verzoek tot oprichting genoemd. Het verzoek van oprichting dient goedgekeurd te worden door de gemeenteraad. De gemeenteraad kan tevens de plaats aanwijzen waar de nieuwe begraafplaats of uitbreiding mag worden gerealiseerd. Zodra de gemeenteraad het verzoek goedkeurt mag er begonnen worden met de oprichting of uitbreiding van de begraafplaats. In dit scenario zal een stuk grond worden herontwikkeld tot begraafplaats.

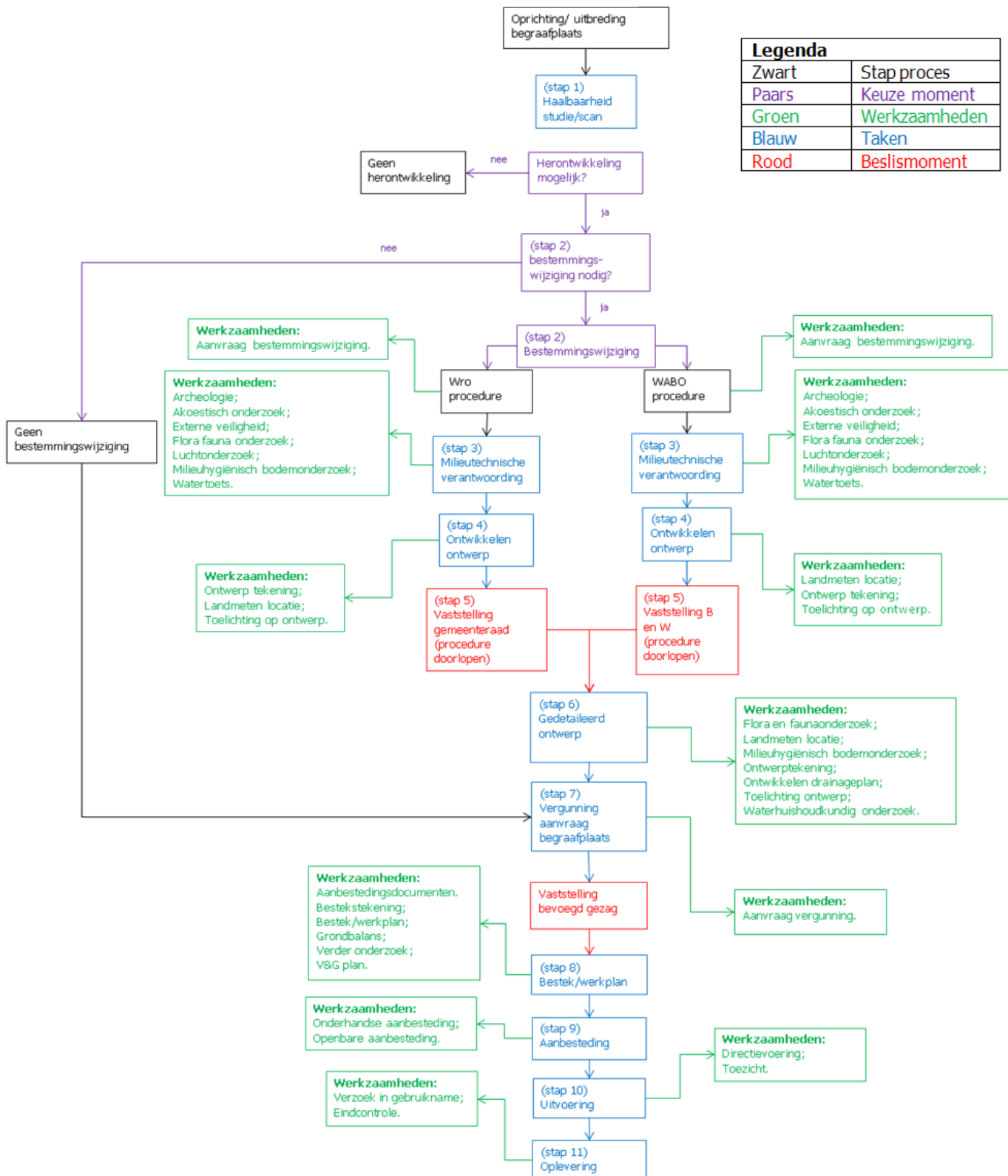
Bij oprichting of uitbreiding van een begraafplaats komen verschillende werkzaamheden voor. In tabel 6.1 worden werkzaamheden die plaats kunnen vinden weergegeven.

Tabel 6.1: Oprichting/ uitbreiding begraafplaats

Werkzaamheid
Ophogen van gronden
Aanleg drainage
Afvoeren van grond
Opbrengen van grond
Bestemmingswijziging
Ontwerpen van begraafplaats
Indelen begraafplaats
Bestek opstellen voor het werk
Aanbesteding uitvoeren van werk
Begeleiding/directievoering werkzaamheden

In dit hoofdstuk is een toelichting beschreven op het stroomschema (figuur 6.1). In bijlage 2 zijn grotere weergaves van de stroomschema's toegevoegd.

Figuur 6.1: Stroomschema oprichting/uitbreiding [2,19]

6.2.1 *Haalbaarheidsstudie of scan (stap 1)*

In eerste instantie zal een haalbaarheidsstudie worden uitgevoerd om te bepalen of een bestemmingswijziging mogelijk is. In een haalbaarheidstudie of scan worden de risico's bepaald voor de herontwikkeling, hierbij kunnen de volgende aspecten een rol spelen:

- Water;
- Luchtkwaliteit;
- Bedrijfszoning/ geur;
- Externe veiligheid;
- Flora en fauna;
- Bodemkwaliteit;
- Akoestiek;
- Archeologie;
- Een goede ruimtelijke inpasbaarheid.

Tijdens de haalbaarheidstudie wordt vluchtig bepaald of er eventuele belemmeringen zijn voor de voorgenomen herontwikkeling. Op basis van de resultaten van de haalbaarheidstudie of scan wordt bepaald of herontwikkeling mogelijk is. Als herontwikkeling mogelijk is wordt er bepaald om de voorgenomen bestemmingsplan wijziging door te zetten. Er wordt geadviseerd om in deze fase contact op te nemen met desbetreffende gemeente om een vooroverleg te organiseren. In het vooroverleg kunnen aspecten tot de herontwikkeling worden besproken. In sommige gemeenten is een beleid voor (oprichten van) begraafplaatsen opgesteld, dit beleid kan per gemeenten verschillen.

Als blijkt dat er teveel risico's zijn om te herontwikkelen is de herontwikkeling niet mogelijk.

6.2.2 *Bestemmingswijziging (stap 2)*

In dit scenario zijn twee opties. Of er is een bestemmingsplan wijziging nodig of er is geen bestemmingswijziging nodig. Als er geen bestemmingsplan wijziging nodig is kan gelijk begonnen worden met vergunning aanvraag begraafplaats (stap 6).

Een bestemmingsplan kan worden gewijzigd volgens twee verschillende procedures namelijk de Wro procedure en de WABO procedure. Deze twee procedures zijn beschreven in de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de Wet Algemene Bepaling Omgevingsrecht (WABO). Als de WABO procedure wordt gevolgd zal een omgevingsvergunning aangevraagd dienen te worden om te mogen afwijken van het bestemmingsplan. Als er gebruik gemaakt wordt van de Wro procedure dan zal het bestemmingsplan worden herzien.

6.2.3 *Milieutechnische verantwoording (stap 3)*

Tijdens een milieutechnische verantwoording worden benodigde onderzoeken uitgevoerd die dienen als motivering voor de voorgenomen bestemmingsplan wijziging. De volgende aspecten dienen te worden gemotiveerd:

- Water;
- Luchtkwaliteit;
- Bedrijfszoning/ geur;
- Externe veiligheid;
- Flora en fauna;
- Bodemkwaliteit
- Akoestiek;
- Archeologie;
- Een goede ruimtelijke inpasbaarheid.

Alle onderzoeken zullen worden toegevoegd aan de aanvraag voor het wijzigen van het bestemmingsplan (Wro procedure) of aan de aanvraag voor de omgevingsvergunning (WABO procedure). Onderzoeken die reeds zijn uitgevoerd tijdens de haalbaarheidsstudie of scan hoeven tijdens de milieukundige verantwoording niet nogmaals te worden uitgevoerd. Wel dient ieder aspect gemotiveerd te worden waarom er geen of wel belemmeringen zijn voor de voorgenomen bestemmingsplanwijziging.

Water

In de meeste gevallen wordt er een watertoets uitgevoerd. De watertoets is een document waarmee het bevoegd gezag tot beslissing kan komen op het gebied van water. Een watertoets bepaald welke impact de voorgenomen oprichting van een begraafplaats heeft op de omgeving. Als de gemeente de watertoets goedkeurt wordt deze overgenomen in de waterparagraaf van het bestemmingsplan of beschikking. Hierbij wordt ook rekening gehouden met grondwaterwingebieden en drinkwaterwinning. [20]

AGEL adviseurs heeft het grondwater bij 3 verschillende begraafplaatsen onderzocht. Hieruit blijkt dat de begraafplaatsen geen invloed hebben op de kwaliteit van het grondwater. Het volledige rapport is bijgevoegd in bijlage 5.

Luchtkwaliteit

Op een begraafplaats worden geen activiteiten verricht die de luchtkwaliteit nadelig kunnen beïnvloeden. Om deze reden is een begraafplaats een NIBM geval. NIBM staat voor niet in betekende mate aan de lucht verontreiniging. Hierdoor is een uitgebreid luchtonderzoek niet nodig. Om aan te tonen dat een begraafplaats een NIBM geval is kan de NIBM-tool worden gebruikt [11]. De NIBM-tool is een rekenmodel waarin de verkeersbeweging van personenwagens en vrachtverkeer wordt meegenomen. Aangezien de verkeersbewegingen bij een begraafplaats nihil is zal het rekenmodel aangegeven dat een begraafplaats een NIBM geval is en dat naderonderzoek niet nodig is. [10]

Bedrijfszoning/geur

Zal in de meeste gevallen niet voor belemmering zorgen maar wordt wel afgeraden aangezien begraafplaatsen in rustige omgeving gevestigd willen worden. Tevens is het niet wenselijk om in een stinkende lucht de overledene te begraven.

Externe veiligheid

Een begraafplaats is een terrein waar geen mensen overnachten. Hierdoor wordt het als een normaal terrein gezien waar geen risico's aan zijn verbonden. Hierdoor is externe veiligheid bij een begraafplaats geen belemmering.

Flora en fauna

Door middel van een flora en fauna onderzoek kan worden gemotiveerd of een begraafplaats op de bepaalde plaats kan worden gerealiseerd.

In eerste instantie zal er een quickscan worden uitgevoerd. Een quickscan bestaat uit een locatiebezoek en een bureaustudie. Deze quickscan zal 4 weken duren. Een quickscan stelt vast of er sprake is van overtreding van de flora- en faunawet. Tijdens het locatiebezoek wordt de habitat van de projectlocatie beoordeeld en er wordt gezocht naar sporen die de aanwezigheid van beschermde soorten kunnen aantonen. Als er geen aanwijzingen worden aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna is er geen overtreding van de flora en faunawet. Als uit de quickscan blijkt dat er beschermde flora en fauna voor kunnen komen op een begraafplaats wordt er een nader flora fauna onderzoek uitgevoerd. Een nader

flora en fauna onderzoek kan maanden duren. Een nader flora en fauna onderzoek wordt in de meeste gevallen uitgevoerd van april tot september.

Bodemkwaliteit

Om de bodemkwaliteit ter plaatse van de voorgenomen begraafplaats te bepalen dient bodemonderzoek te worden uitgevoerd. In eerste instantie zal een verkennend bodemonderzoek worden uitgevoerd. Het doel van een verkennend bodemonderzoek is om vast te stellen of er eventueel een verontreiniging is gelegen binnen het plangebied. Als dit niet het geval is, is er geen belemmering voor de voorgenomen oprichting van een begraafplaats. Blijkt uit het verkennend bodemonderzoek dat er een verontreiniging is gelegen binnen het plangebied, dan dient er een vervolg traject te worden opgezet. Hierbij kan gedacht worden aan een naderbodemonderzoek, sanering en evaluatierapport. Tevens is er dan een belemmering voor de voorgenomen bestemmingswijziging. [5, 6, 7]

Reeds is door AGEL adviseurs de bodemkwaliteit (grondwater) bij drie begraafplaatsen onderzocht. Het volledige rapport is bijgevoegd in bijlage 5 van het draaiboek.

Akoestiek

Een begraafplaats heeft een zeer minimale impact op de omgeving. Het geluid wat van een begraafplaats af komt wordt niet als een belemmering gezien voor de oprichting van een begraafplaats. [9]

In de Wgh zijn geluidsgevoelige bestemmingen opgesomd die een bepaalde bescherming behoeven op het gebied van geluid. Begraafplaatsen worden niet tot deze geluidsgevoelige bestemmingen gezien. Maar in het kader van de Wro zijn er functies/ objecten die een goede ruimtelijke ordening behoeven. Hierdoor behoeven deze functies/objecten bescherming terwijl deze functies/objecten niet als geluidsgevoelige objecten zijn aangewezen in de Wgh. Voorbeelden van deze functies/objecten zijn begraafplaatsen en kantoren.[9]

In deze fase wordt bepaald of de voorgenomen locatie voor de nieuwe begraafplaats een aanvaardbaar akoestisch klimaat heeft. Als dit niet het geval is kan dit een belemmering vormen voor de voorgenomen oprichting van een begraafplaats. Als de omgeving een aanvaardbaar akoestisch klimaat is dan is er geen belemmering voor de voorgenomen oprichting.[9]

Archeologie

Het kan noodzakelijk zijn om bij voorgenomen ontwikkelingen een archeologisch onderzoek te doen. Om te kunnen bepalen of een archeologisch onderzoek noodzakelijk is kan in de meeste gevallen een gemeentelijke verwachtingskaart worden geraadpleegd. Op een verwachtingskaart staat aangegeven welke gebieden een archeologische waarden hebben binnen desbetreffende gemeente. Als de begraafplaats niet in een archeologisch gebied is gelegen hoeft er geen archeologisch onderzoek te worden verricht bij de voorgenomen herontwikkeling. In sommige gevallen is een plangebied gelegen in archeologisch gebied daardoor is verplicht om bij graafwerkzaamheden een archeologisch onderzoek te verrichten. Als er voor de oprichting van een begraafplaats geen graafwerkzaamheden nodig zijn hoeft er geen archeologisch onderzoek te worden verricht. [18]

Een goede ruimtelijke ordening

Hierbij wordt bepaald of de voorgenomen oprichting of uitbreiding van de begraafplaats goed kan worden ingepast in de plaatselijke omgeving. Hierbij wordt meegenomen wat omwonende

en mensen kunnen vinden van de uitbreiding of oprichting van de begraafplaats. Denk hierbij bijvoorbeeld aan of mensen naast een begraafplaats willen wonen.

6.2.4 *Ontwikkelen ontwerp (stap 4)*

Het ontwerp bestaat uit een plankaart en eventueel een toelichting op de plankaart. Een plankaart is een kaart waarop met vlakken is aangegeven welke functies erop bepaalde percelen mogen worden uitgevoerd. Functies van de percelen kunnen bijvoorbeeld zijn wonen, industrie of openbaar groen. In figuur 6.2 is een voorbeeld van een plankaart weergegeven.

Figuur 6.2: Voorbeeld plankaart

Het ontwerp (plankaart en eventueel toelichting) kunnen worden gebruikt bij de aanvraag om het bestemmingsplan te wijzigen.

6.2.5 *Vaststelling wijziging (stap 5)*

Een aanvraag tot bestemmingswijziging dient te worden vastgesteld door het bevoegd gezag. Voor de WABO procedure wordt er een omgevingsvergunning aangevraagd om deze reden wordt de omgevingsvergunning vastgesteld door burgemeester en wethouders (B en W) van desbetreffende gemeente [8]. Voor de Wro procedure dient de aanvraag tot wijzigen van het bestemmingsplan te worden vastgesteld door de gemeenteraad van desbetreffende gemeente. In beide procedures zijn B&W bevoegd gezag [3]. Beide procedures duren over het algemeen 26 weken. In de meeste gevallen wordt een Wro procedure toegepast maar een WABO procedure is wel mogelijk.

6.2.6 *Gedetailleerd ontwerp (stap 6)*

Het gedetailleerd ontwerp bestaat uit een plattegrond van de locatie waarop de werkzaamheden zijn gevisualiseerd en daarbij kan eventueel een toelichting van het ontwerp worden bijgevoegd. Het ontwerp kan ter goedkeuring worden toegezonden aan de opdrachtgever. Voor het gedetailleerd ontwerp kunnen verdere onderzoeken noodzakelijk zijn. Hierbij kan gedacht worden aan bodemonderzoek of het inmeten van de locatie (landmeten). In het ontwerp dient rekening te worden gehouden met artikel 5 en 6 van de Besluit op de lijkbezorging. In dit artikel worden verschillende inrichtingseisen vermeld. [19]

Wetstekst artikel 5 Besluit op de lijkbezorging

- 1. De afstand tussen de graven onderling bedraagt ten minste dertig centimeter.*
- 2. Boven de kist of het omhulsel bevindt zich een laag grond van ten minste vijftien centimeter.*
- 3. Ten hoogste drie lijken mogen boven elkaar worden begraven, mits boven elke kist of ander omhulsel een laag grond van ten minste dertig centimeter dikte wordt aangebracht, die bij een volgende begraafing niet mag worden geroerd. Ten aanzien van de bovenste kist of het bovenste omhulsel is het tweede lid van toepassing.*
- 4. De graven bevinden zich ten minste dertig centimeter boven het niveau van de gemiddeld hoogste grondwaterstand.*
- 5. Het derde en vierde lid zijn niet van toepassing op bestaande graven.*

Wetstekst artikel 6 Besluit op de lijkbezorging

De afstand van een graf tot de erfscheiding van de begraafplaats bedraagt ten minste één meter.[19]

De volgende onderzoeken/werkzaamheden kunnen benodigd zijn om de voorgenomen oprichting of uitbreiding te realiseren.

- Drainageplan;
- Geohydrologisch onderzoek;
- Waterhuishoudkundig onderzoek;
- Milieuhygiënisch bodemonderzoek;
- Flora fauna onderzoek;
- Archeologisch onderzoek;
- Landmeten.

Hieronder zijn de verschillende onderzoeken en werkzaamheden beschreven. De onderzoek dienen te worden toegevoegd bij de eventuele vergunningaanvraag.

Drainageplan

Drainage is bij begraafplaatsen een veel voorkomende techniek om het grondwater kunstmatig laag te houden. Het grondwater wordt bij vele begraafplaatsen kunstmatig laag gehouden in verband met de vertering van menselijke resten. Als overledene worden begraven onder het grondwaterniveau kan er adipocire (lijkenwas) of lijkenvet ontstaan. Door deze vetvorming worden de lijken traag ontbonden en zullen daardoor bewaard blijven. Omdat dit een niet wenselijke situatie is op begraafplaatsen zijn op vele begraafplaatsen drainagesystemen aangelegd. [16]

Een drainageplan wordt alleen opgesteld als er een drainage wordt aangebracht bij de begraafplaats. In sommige gevallen staat het grondwater laag genoeg om een begraafplaats aan te leggen zonder drainage. Denk hierbij aan de provincie Limburg.

Geohydrologisch onderzoek

Dit onderzoek kan noodzakelijk zijn om een drainageplan op te kunnen stellen. In een geohydrologisch onderzoek worden de volgende aspecten onderzocht: Bodem samenstelling, K waarde van de grond (kwel of infiltratie), grondwatersituatie en de huidige situatie van het

aanwezige oppervlaktewater. Tevens kan dit onderzoek worden gebruikt voor de inrichting van de begraafplaats. Dit onderzoek wordt niet bij alle voorgenomen plannen uitgevoerd.

Waterhuishoudkundig onderzoek

In dit onderzoek wordt bepaald of de voorgenomen herontwikkeling een grote impact heeft op de watersituatie in de omgeving. Tevens wordt er bepaald of dit kleine of grote gevolgen geeft voor de omgeving. Hierbij wordt het grondwater, oppervlaktewater en water wat wordt afgevoerd met een rioolstelsel meegenomen in het onderzoek. Een begraafplaats zal naar alle waarschijnlijkheid geen grote impact hebben op de watersituatie.

Milieuhygiënisch bodemonderzoek

In een milieuhygiënisch bodemonderzoek wordt de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem bepaald. Het verschil met de milieutechnische verantwoording is dat bij dit bodemonderzoek alleen het perceel van de voorgenomen oprichting of uitbreiding van de begraafplaats wordt onderzocht. Terwijl het bij een milieutechnische verantwoording over een groot gebied kan gaan. In eerste instantie zal er een verkennend bodemonderzoek worden uitgevoerd. Mocht er een verontreiniging worden aangetroffen dan dient er een vervolg traject te worden opgezet. Hierbij kan gedacht worden aan een naderbodemonderzoek, sanering en evaluatierapport. Tevens is er dan een belemmering voor de voorgenomen oprichting van een begraafplaats.

Het kan ook voorkomen dat een plangebied voor een nieuwe begraafplaats wordt opgehoogd. Hierbij wordt grond van een andere locatie aangevoerd. Voordat de aangevoerde grond mag worden toegepast dient de kwaliteit van de aangevoerde bekend te zijn. Is dit niet het geval dan dient de kwaliteit van de aangevoerde grond te worden vastgesteld. Het bepalen van de kwaliteit van de aangevoerde grond kan door middel van een partijkeuring.

Flora fauna onderzoek

In eerste instantie zal er een quickscan worden uitgevoerd. Een quickscan bestaat uit een locatiebezoek en een bureaustudie. Deze quickscan zal 4 weken duren. Een quickscan stelt vast of er sprake is van overtreding van de flora- en faunawet. Tijdens het locatiebezoek wordt de habitat van de begraafplaats beoordeeld en er wordt gezocht naar sporen die de aanwezigheid van beschermde soorten kunnen aantonen. Als er geen aanwijzingen worden aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna is er geen overtreding van de flora en faunawet. Als uit de quickscan blijkt dat er beschermde flora en fauna voor kunnen komen op een begraafplaats wordt er een nader flora fauna onderzoek uitgevoerd. Een nader flora en fauna onderzoek kan maanden duren. Een nader flora en fauna onderzoek wordt in de meeste gevallen uitgevoerd van april tot september.

Als dit onderzoek is uitgevoerd tijdens de milieutechnische verantwoording hoeft dit onderzoek niet nogmaals te worden uitgevoerd.

Archeologisch onderzoek

Het kan noodzakelijk zijn om bij voorgenomen ontwikkelingen een archeologisch onderzoek te doen. Om te kunnen bepalen of een archeologisch onderzoek noodzakelijk is kan in de meeste gevallen een gemeentelijke verwachtingskaart worden geraadpleegd. Op een verwachtingskaart staat aangegeven welke gebieden een archeologische waarden hebben binnen desbetreffende gemeente. Als de begraafplaats niet in een archeologisch gebied is gelegen hoeft er geen archeologisch onderzoek te worden verricht bij de voorgenomen herontwikkeling. In sommige gevallen is een plangebied gelegen in archeologisch gebied daardoor is verplicht om bij graafwerkzaamheden een archeologisch onderzoek te verrichten. Als er voor de oprichting van

een begraafplaats geen graafwerkzaamheden nodig zijn hoeft er geen archeologisch onderzoek te worden verricht. [18]

Als dit onderzoek is uitgevoerd tijdens de milieutechnische verantwoording hoeft dit onderzoek niet nogmaals te worden uitgevoerd.

Grondmechanisch bodemonderzoek

Een grondmechanisch bodemonderzoek kan nodig zijn om gegevens te verzamelen die gebruikt kunnen worden in een bestek. Een grondmechanisch bodemonderzoek is een onderzoek die zicht richt op de eigenschappen van de bodem. Hierin wordt bepaald of de grond ter plaatse van de planlocatie geschikt is voor de voorgenomen oprichting of uitbreiding van de begraafplaats. Als een stuk land (weiland of bos) wordt ontwikkeld tot begraafplaats is in de meeste gevallen geen grondmechanisch bodemonderzoek vereist. Als het land wordt opgehoogd om de voorgenomen begraafplaats te realiseren kan een mechanisch bodemonderzoek nodig zijn. Dit dient per afzonderlijk project te worden bepaald.

6.2.7 Vergunning aanvraag begraafplaats (stap 7)

In deze fase dienen benodigde vergunningen te worden aangevraagd en meldingen richting het bevoegd gezag te worden gedaan. Hierbij kan worden gedacht aan de aanvraag van een aanlegvergunning (omgevingsvergunning) voor het ophogen van gronden, kapvergunning (omgevingsvergunning) voor het kappen van bomen of een lozingsvergunning (omgevingsvergunning) om eventuele drainage te laten lozen op het oppervlaktewater of riool. In de meeste gevallen dient er een omgevingsvergunning te worden aangevraagd bij het desbetreffende bevoegd gezag. De aanvraag van een omgevingsvergunning kan worden gedaan via omgevingsloket online [15]. De vergunning dient te worden vastgesteld door het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag kan zijn de gemeente, waterschap en provincie. Tevens kan het rijk ook bevoegd gezag zijn maar in praktijk komt dit voor begraafplaatsen niet voor. Als de meldingen zijn goedgekeurd of de vergunning is toegekend kan het bestek of werkplan worden opgesteld. In tabel 6.2 wordt een overzicht gegeven van vergunningen die aangevraagd dienen te worden bij verschillende werkzaamheden. [8]

Tabel 6.2: Overzicht vergunningen [8]

Werkzaamheden	Vergunningen	Bevoegd gezag
Drainage, lozend op oppervlaktewater	Omgevingsvergunning	Waterschap
Drainage, lozend op riool	Omgevingsvergunning	Gemeente
Kappen van bomen	Omgevingsvergunning	Gemeente
Ophogen of verlagen van gronden	Omgevingsvergunning	Gemeente
Werkzaamheden met betrekking op monumenten	Omgevingsvergunning	Gemeente
Ontheffing Flora- faunawet	Omgevingsvergunning/ melding	Gemeente of Dienst regelingen (Dr)

6.2.8 Werkplan/ bestek (stap 8)

Nadat het ontwerp is afgerond kan een bestekstekening worden opgesteld. Aan de hand van de bestekstekening kan een werkplan/bestek worden opgesteld. In werkplan of bestek staan alle uit te voeren werkzaamheden beschreven die voor een aannemer (uitvoerder van het werk) noodzakelijk zijn. Tevens staan in het werkplan of bestek de voorwaarden en eisen vermeld waaraan de aannemer moet voldoen. In het werkplan/bestek worden ook de kwaliteitseisen weergegeven waaraan het resultaat moet voldoen.

6.2.9 Aanbesteding (stap 9)

Als het bestek is opgesteld wordt het werk aanbesteed aan een aannemer. De aanbesteding kan op verschillende manieren worden gedaan. De meest voorkomende aanbestedingen zijn

onderhandse aanbestedingen en openbare aanbestedingen. Bij onderhandse aanbesteding selecteert de aanbestedende dienst een aantal aannemers die kunnen inschrijven op het werk. Uit deze inschrijvingen wordt dan één van de aannemers geselecteerd om het werk uit te voeren. Bij een openbare aanbesteding wordt de aanbesteding op internet geplaatst en hierop kunnen dan verschillende aannemers inschrijven en vervolgens wordt door de aanbestedende dienst een aannemer geselecteerd voor het werk.

6.2.10 Uitvoering(stap 10)

Als het werk is aanbesteed aan een aannemer zal het werk worden uitgevoerd volgens het werkplan of bestek. Bij het werkplan en bestek zijn tekeningen bijgevoegd van het te realiseren werk. Tijdens de uitvoering zal er toezicht worden gehouden of alles volgens bestek of werkplan wordt uitgevoerd. Het toezicht kan worden gedaan de aanbestedende dienst of door een derde namens de aanbestedende dienst.

6.2.11 Oplevering (stap 11)

In deze fase wordt het werk afgerond. Eventueel kan er een eindcontrole worden uitgevoerd door de aanbestedende dienst of derden namens de aanbestedende dienst. Als de begraafplaats is opgeleverd kan de aanvrager (opdrachtgever) op grond van artikel 41 van de Wet op de lijkbezorging een verzoek om ingebruikname doen bij B en W. Nadat B en W het verzoek hebben gehonoreerd kan de begraafplaats in gebruik worden genomen. [2]

6.3 Kansen en bedreigingen

In deze paragraaf worden kansen en bedreigingen beschreven van het scenario 'begraafplaats oprichting en uitbreiding' voor AGEL adviseurs. Een kans in dit scenario is dat AGEL adviseurs is het ontzorgen van een gemeente of kerkbestuur van het oprichten/ uitbreiden van een begraafplaats. Denk hierbij aan de eventuele bestemmingsplan wijziging, verschillende onderzoeken die nodig zijn om de voorgenomen begraafplaats of uitbreiding te realiseren (milieutechnische verantwoording, of onderzoeken die nodig zijn voor het bestek), Ontwerpen inrichting begraafplaats, opstellen van bestek, aanbesteding en directievoering of toezicht op de uitvoering.

Een bedreiging voor AGEL adviseurs is dat het gehele proces langdurig is. Het bestemmingsplan wijzigen duurt minimaal 26 weken maar kan veel langer duren (bezwaren en beroepen). Tevens spelen maatschappelijke aspecten een beperkte rol.

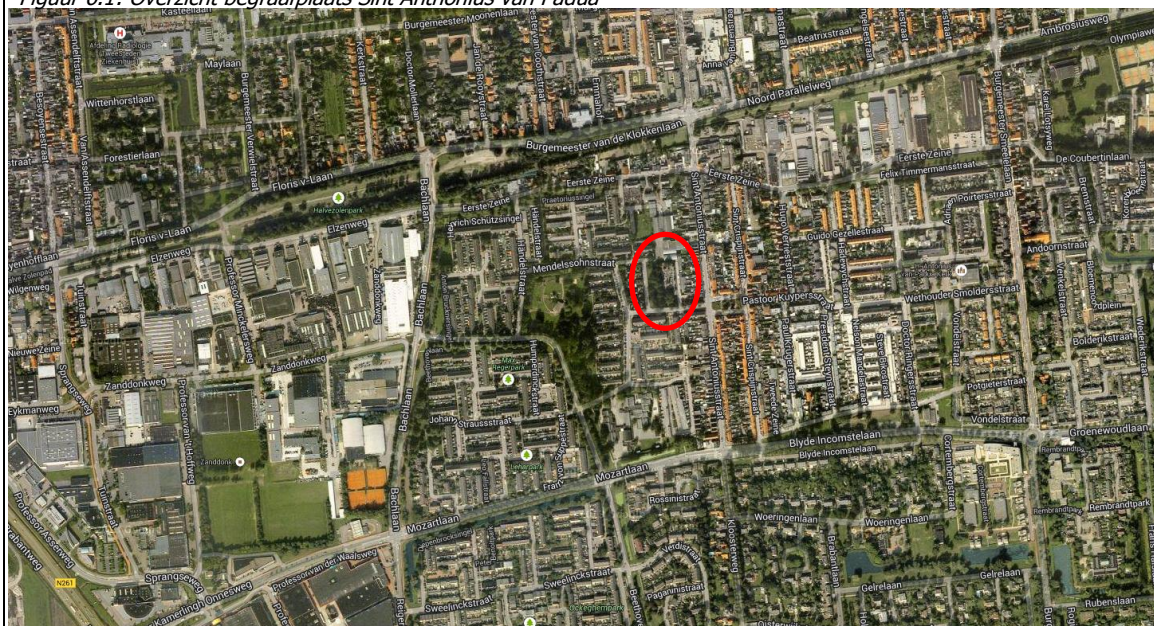
6.4 Scenario begraafplaats Herontwikkeling

In volgende paragrafen wordt het scenario herontwikkeling begraafplaats uitgewerkt. Zoals beschreven in paragraaf 2.2 "afbakening onderzoek" is in dit scenario vanuit gegaan dat de begraafplaats wordt herontwikkeld tot park, woningen of winkelpanden. Voor het scenario herontwikkeling is het proces van een praktijk voorbeeld geraadpleegd.

Praktijkvoorbeeld:

Het praktijk voorbeeld dat is gebruikt om dit scenario uit te werken is de voormalige begraafplaats Sint Anthonius van Padua aan de Richard Wagnerstraat te Waalwijk. Deze begraafplaats was tot 1976 in bezit van de plaatselijke kerk daarna is de begraafplaats in bezit gekomen van de gemeente Waalwijk. De begraafplaats is tevens in 1976 gesloten verklaard. De begraafplaats is geruimd in 2012 en er waren bouwplannen voor 22 woningen. Door de economische crisis zijn deze bouwplannen niet door gegaan en is de braakliggende grond ingezaaid met gras. Met de ruiming was de begraafplaats 36 jaar gesloten. Op de begraafplaats waren ca. 478 graven gelegen waarvan 1 oorlogsgraf. In figuur 6.1 is een locatieoverzicht weergegeven. Foto's van de huidige situatie zijn bijlage 6.

Figuur 6.1: Overzicht begraafplaats Sint Anthonius van Padua

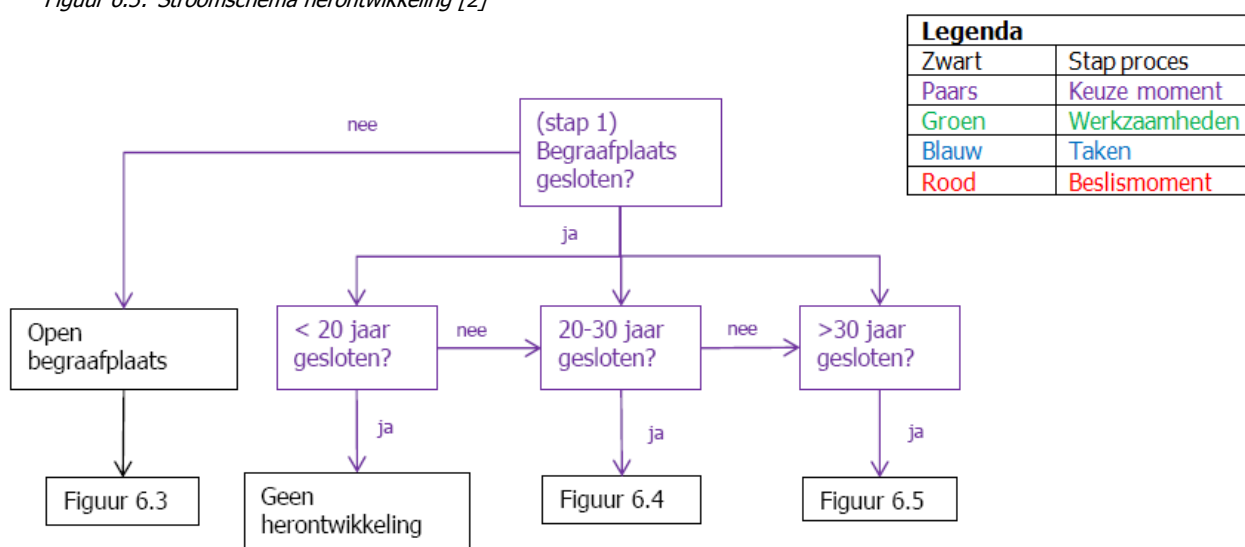

6.5 Stroomschema's en toelichting (stap1)

Een begraafplaats kan worden herontwikkeld. Bij een herontwikkeling van een begraafplaats wordt de functie van de begraafplaats veranderd naar bijvoorbeeld de functie park of wonen. In Nederland kan een open begraafplaats en een gesloten begraafplaats worden herontwikkeld. Een gesloten begraafplaats is een begraafplaats waar niet meer op mag worden begraven. Een gemeentelijke begraafplaats kan alleen worden gesloten de het college B&W. een bijzondere begraafplaats kan gesloten worden verklaard door de eigenaar/beheerder. Hierbij wordt het beheer overgebracht naar de desbetreffende gemeente. Een gemeente kan ook een bijzondere begraafplaats sluiten, maar dan moet er op die begraafplaats minimaal 10 jaar geleden de

laatste overledene zijn begraven. De datum van 10 jaar geleden wordt dan als sluitingsdatum aangehouden. De regels omtrent herontwikkeling van begraafplaatsen zijn beschreven in de Wet op de lijkbezorging. In figuren 6.3, 6.4, 6.5, 6.6 en 6.8 zijn stroomschema's weergegeven waarin handelingen staan vermeld voor de herontwikkeling van een begraafplaats.

Figuur 6.3: Stroomschema herontwikkeling [2]

Begraafplaatsen zijn vaak in het centrum van bebouwd gebied gelegen. Om deze reden kan herontwikkeling van begraafplaatsen aantrekkelijk zijn. Op een gesloten begraafplaats kunnen geen overledene meer worden begraven, maar de reeds geldende grafrechten blijven bestaan en kunnen verlengd worden. Tenzij er in het begraafplaatsreglement is opgenomen dat bij sluiting van de begraafplaats de bestaande grafrechten vervallen. Hierdoor vervallen alle grafrechten rechtstreeks naar de beheerder. Om een begraafplaats te kunnen herontwikkelen zal zijn functie veranderd dienen te worden. [2]

Wettekst artikel 47, Wet op de lijkbezorging: Een begraafplaats houdt op dit te zijn, indien de grond die bestemming heeft verloren en zich daarin geen graf bevindt". [2]

Om een begraafplaats te herontwikkelen zullen eerst alle graven verwijderd dienen te worden voordat de functie begraafplaats mag worden veranderd. Voorgaande blijkt uit artikel 47 van de Wet op de lijkbezorging.[2]

6.5.1 Open begraafplaats

Een open begraafplaats is een begraafplaats waar nog op mag worden begraven. Deze begraafplaatsen kunnen herontwikkeld worden maar daarbij moet rekening gehouden worden met reeds lopende grafrechten. Graven mogen worden verwijderd mits het grafrecht ligt bij de beheerder van de begraafplaats of met toestemming van de rechthebbende. Met de rechthebbenden dient een overeenkomst te worden bereikt of een graf verplaatst mag worden naar een andere begraafplaats of mag worden geruimd. Er kan alleen worden herontwikkeld als alle graven binnen het plangebied zijn verwijderd.

Op graven waar de grafrechten binnen twee jaar aflopen dient de beheerder in het eerste jaar een schriftelijke mededeling te sturen naar de rechthebbende persoon met daarin het verzoek om de grafrechten te verlengen. Als er drie maanden na verzending van de schriftelijke mededeling geen reactie is gekomen wordt er een publicatie bekend gemaakt bij het graf en op het informatiebord van de begraafplaats tot de grafrecht termijn is verlopen (stap 3). Als het grafrecht termijn is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie vervalt het grafrecht naar de beheerder (stap 4). Als de adresgegevens van de rechthebbende niet bekend zijn bij de beheerder wordt er een publicatie bekend gemaakt bij het graf en op het informatiebord van de begraafplaats tot het grafrecht termijn is verlopen (stap 3). Als het grafrecht termijn is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie vervalt het grafrecht naar de beheerder. Als de rechthebbende zich meldt dient er toestemming te worden gevraagd om het graf te mogen verwijderen(stap 2 en 4).[2]

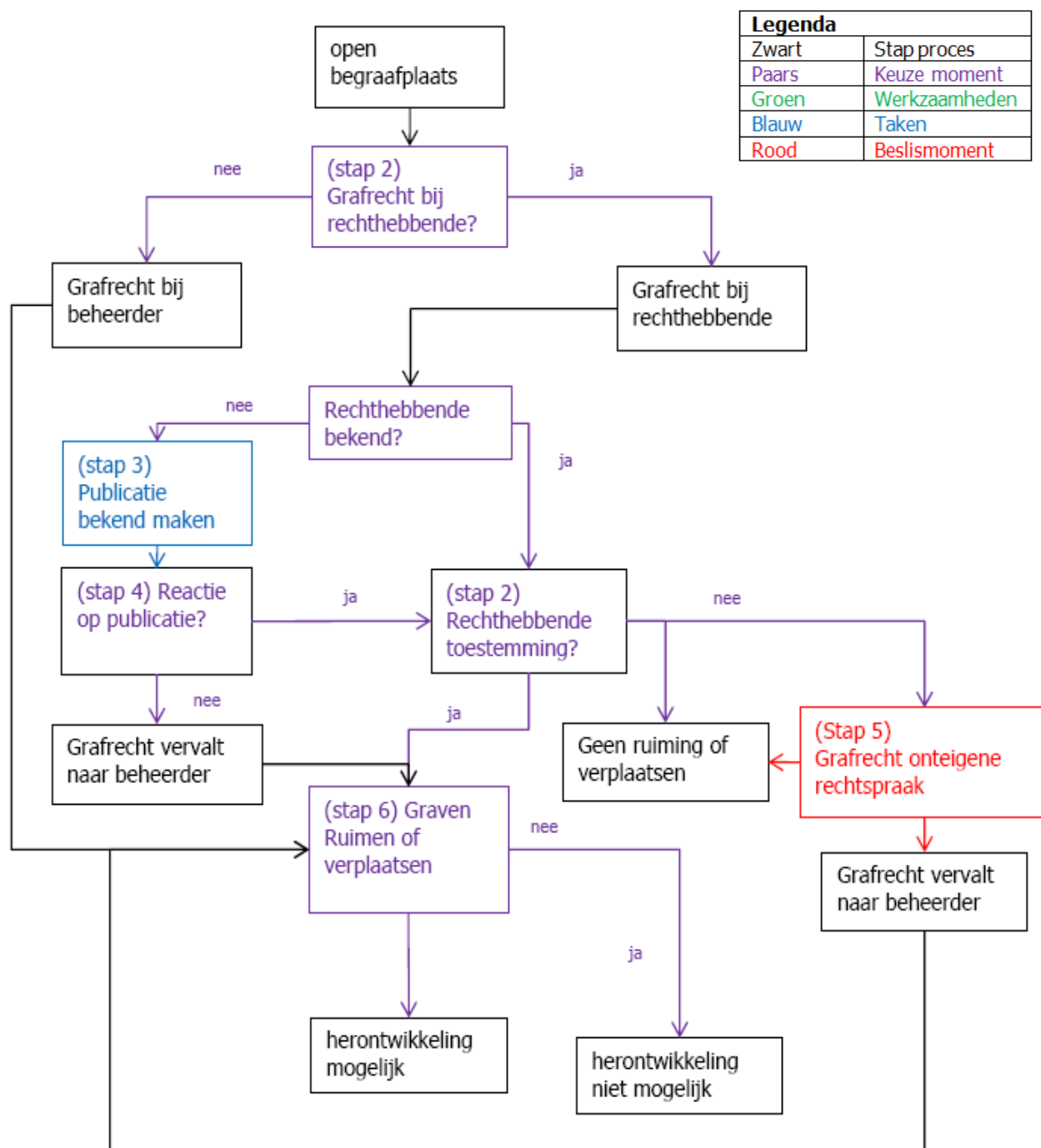
Tevens kan voorkomen dat beheergegevens niet zorgvuldig zijn bijgehouden in het verleden. Hierdoor kunnen graven op een begraafplaats aanwezig zijn waarvan de grafrechten een geruime tijd zijn verlopen en er is richting de rechthebbende geen schriftelijke mededeling gedaan en er is tevens geen publicatie bekend gemaakt. De Landelijke Organisatie Begraafplaatsen (LOB) adviseert het volgende: Als de adresgegevens van de rechthebbende bekend zijn dient een schriftelijke mededeling te worden gedaan aan de rechthebbende [16]. Als er na drie maanden na verzending van de schriftelijke mededeling geen reactie is gekomen dient een publicatie bekend gemaakt te worden bij het graf en op het informatiebord van de begraafplaats voor 1 jaar [16]. Tevens wordt geadviseerd om een artikel te laten plaatsen in de plaatselijke krant [16]. Als de periode van 1 jaar is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie of krantenartikel vervalt het grafrecht naar de beheerder. Als er geen rechthebbende bekend is zal er gelijk een publicatie bij het graf, informatiebord van de begraafplaats en in de plaatselijke krant worden geplaatst. Als de rechthebbende zich meldt dient er toestemming te worden gevraagd om het graf te mogen verwijderen(stap 2 en 4). [2]

Het kan voorkomen dat een graf niet in onderhoud wordt voorzien. De beheerder dient deze verwaarlozing vast te leggen in een schriftelijk verklaring, die hij of zij toezend aan de rechthebbende. In deze verklaring wordt het verzoek gedaan om deze verwaarlozing binnen een jaar na verzending van de verklaring op te lossen. Als de periode van 1 jaar is verstreken en er is niet in onderhoud voorzien dan dient de verklaring bekend te worden gemaakt bij het graf en informatiebord van de begraafplaats voor een periode 5 jaar. Als na deze periode van 5 jaar niet in onderhoud is voorzien vervalt het grafrecht naar de beheerder. Als het grafrecht is vervallen kan de grafsteen worden verwijderd (stap 3 en 4).[2]

Het kan voorkomen dat een rechthebbende geen toestemming geeft voor het verwijderen van een grafsteen. De gemeente kan dan proberen om de rechthebbende persoon een alternatief voor te stellen. Hierbij kan gedacht worden aan overplaatsing of schadevergoeding. Mocht de rechthebbende dan nog steeds beslissen geen medewerking te willen verlenen kan de gemeente de rechthebbende persoon onteigenen van zijn of haar grafrecht. Deze onteigening kan alleen worden uitgesproken door de rechter. De rechter kan beslissen dat het graf onaangeroerd moet worden gelaten of dat het maatschappelijk belang zwaarder weegt dan het individueel belang en dat het graf dus verplaatst of geruimd mag worden. De rechter kan zijn uitspraak ook baseren op de status van het grafmonument (onderhoud). Tevens moet de gemeente kunnen aantonen dat zij al het mogelijke heeft gedaan om tot een overeenstemming te komen met de rechthebbende (stap 5). [2]

Het stroomschema over bovenstaande informatie is weergegeven in figuur 6.4.

Figuur 6.4: Stroomschema herontwikkeling [2]

6.5.2 *Begraafplaats korter dan 20 jaar gesloten (stap 1)*

In de Wet op de lijkbezorging is geregeld wanneer een gesloten begraafplaats mag worden herontwikkeld. In eerste instantie dient de tijd dat de begraafplaats gesloten is bekend te zijn. Als een begraafplaats korter is gesloten dan 20 jaar mag deze niet worden herontwikkeld volgens de Wet op de lijkbezorging, artikel 46 onder lid 2.

Wettekst artikel 46, lid 2, Wet op de lijkbezorging: De begraafplaats blijft, onverminderd het bepaalde in de artikelen 29-31 en 66, gedurende twintig jaren onaangeroerd liggen.[2]

6.5.3 *Begraafplaats 20 tot 30 jaar gesloten (stap 2 t/m 7)*

Volgens artikel 46 onder lid 3 van de Wet op de lijkbezorging mag een begraafplaats die langer is gesloten dan 20 jaar maar korter als 30 jaar beperkt worden herontwikkeld. In deze periode mag er alleen bezaaiing of beplanting worden geplaatst en er mag niet dieper worden gegraven dan een 0,5 m-mv (stap 6). Gedeputeerde staten kunnen toestemming geven om dieper te graven dan 0,5 m-mv, maar deze toestemming wordt alleen in bijzondere gevallen gegeven (stap 7). Denk hierbij aan het aanleggen van een gasleiding. Om de beperkte herontwikkeling mogelijk te maken dienen wel grafstenen te worden verwijderd. In deze periode mogen geen graven worden geruimd.[2]

In deze periode kan alleen een park worden gerealiseerd. Wonen en winkelpanden zijn niet toegestaan.

Wettekst artikel 46, lid 3, Wet op de lijkbezorging: De grond mag, indien het een particulier graf betreft, met toestemming van de rechthebbende, gedurende tien jaren na afloop van de in het tweede lid genoemde termijn, of, indien toepassing is gegeven aan artikel 31, vierde lid, na afloop van de krachtens die bepaling gestelde termijn slechts tot bezaaiing of beplanting worden gebruikt, mits niet dieper dan 0,5 m wordt gegraven. Gedeputeerde staten kunnen vergunning verlenen tot uitgraving ter meerdere diepte.[2]

De grafstenen mogen worden verwijderd mits het beheer van het graf bij de eigenaar of beheerder is of met toestemming van de rechthebbende persoon van desbetreffend graf. Als de rechthebbende persoon geen toestemming verleend kan de grafsteen niet worden verwijderd (stap 2).

Op graven waar de grafrechten binnen twee jaar aflopen dient de beheerder in het eerste jaar een schriftelijke mededeling te sturen naar de rechthebbende persoon met daarin het verzoek om de grafrechten te verlengen. Als er drie maanden na verzending van de schriftelijke mededeling geen reactie is gekomen wordt er een publicatie bekend gemaakt bij het graf en op het informatiebord van de begraafplaats tot de grafrecht termijn is verlopen (stap 3). Als het grafrecht termijn is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie vervalt het grafrecht naar de beheerder (stap 4). Als de adresgegevens van de rechthebbende niet bekend zijn bij de beheerder wordt er een publicatie bekend gemaakt bij het graf en op het informatiebord van de begraafplaats tot het grafrecht termijn is verlopen. Als het grafrecht termijn is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie vervalt het grafrecht naar de beheerder (stap 4)[2]. Als de rechthebbende zich meldt dient er toestemming te worden gevraagd om de grafsteen te mogen verwijderen (stap 2 en 4).

Tevens kan voorkomen dat beheergegevens niet zorgvuldig zijn bijgehouden in het verleden. Hierdoor kunnen graven op een begraafplaats aanwezig zijn waarvan de grafrechten een geruime tijd zijn verlopen en er is richting de rechthebbende geen schriftelijke mededeling gedaan en er is tevens geen publicatie bekend gemaakt. De Landelijke Organisatie Begraafplaatsen (LOB) adviseert het volgende. Als de adresgegevens van de rechthebbende bekend zijn dient een schriftelijke mededeling te worden gedaan aan de rechthebbende [16]. Als er drie maanden na verzending van de schriftelijke mededeling geen reactie is gekomen dient een publicatie bekend gemaakt te worden bij het graf en op het informatiebord van de begraafplaats voor 1 jaar [16]. Tevens wordt geadviseerd om een artikel te laten plaatsen in de plaatselijk krant [16]. Als de periode van 1 jaar is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie vervalt het grafrecht naar de beheerder (stap 2, 3 en 4). Als de rechthebbende zich meldt dient er toestemming te worden gevraagd om de grafsteen te mogen verwijderen(stap 2 en 4). [2]

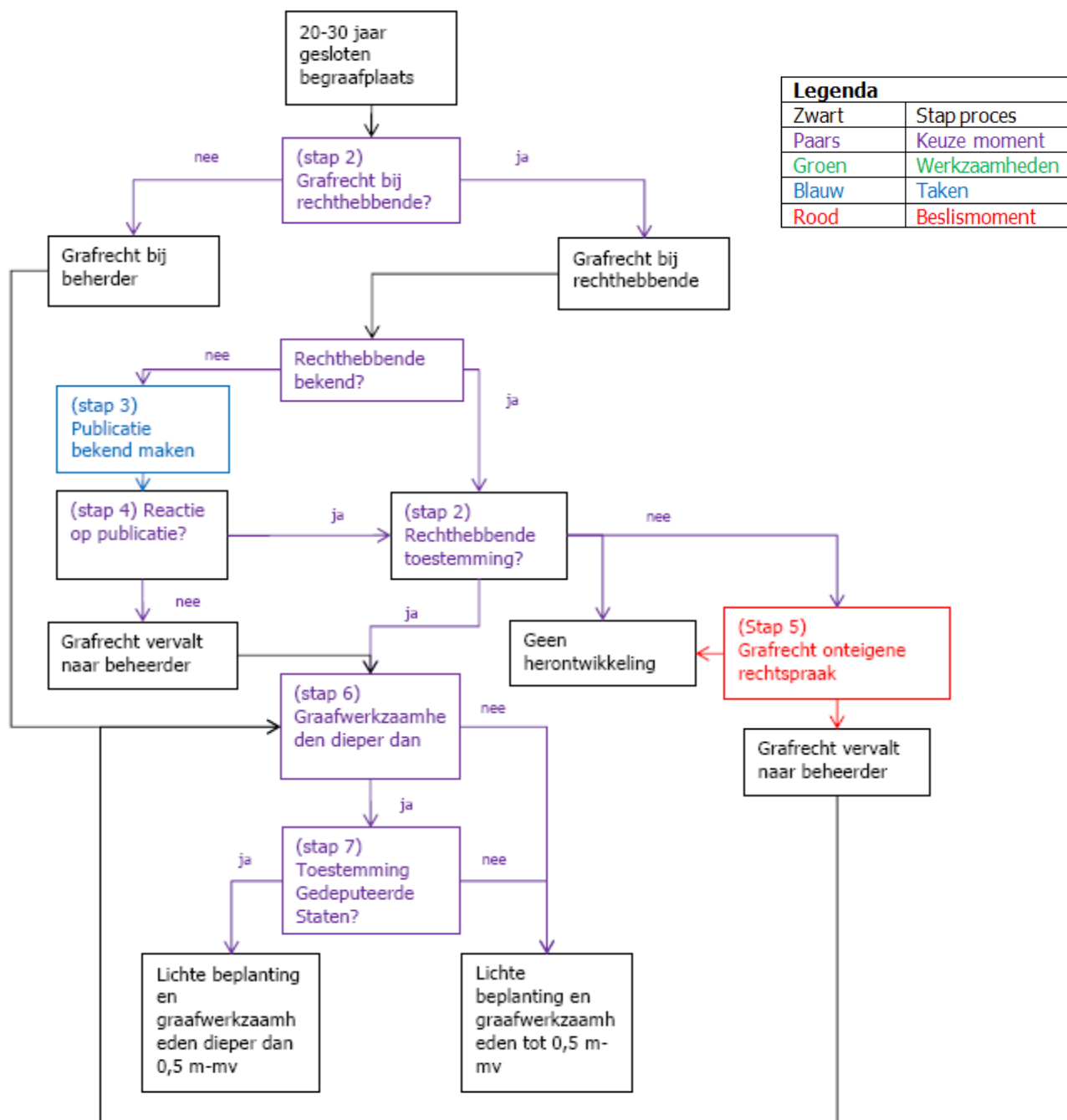
Het kan voorkomen dat een graf niet in onderhoud wordt voorzien. De beheerder dient deze verwaarlozing vast te leggen in een schriftelijk verklaring, die hij of zij toezend aan de rechthebbende. In deze verklaring wordt het verzoek gedaan om deze verwaarlozing binnen een jaar na verzending van de verklaring op te lossen. Als de periode van 1 jaar is verstreken en er is niet in onderhoud voorzien dan dient de verklaring bekend te worden gemaakt bij het graf en informatiebord van de begraafplaats voor een periode 5 jaar. Als na deze periode van 5 jaar niet in onderhoud is voorzien vervalt het grafrecht naar de beheerder. Als het grafrecht is vervallen kan de grafsteen worden verwijderd (stap 3 en 4).[2]

Het kan voorkomen dat een rechthebbende geen toestemming geeft voor het verwijderen van een grafsteen. De gemeente kan dan proberen om de rechthebbende persoon een alternatief voor te stellen. Hierbij kan gedacht worden aan overplaatsing of schadevergoeding. Mocht de rechthebbende dan nog steeds beslissen geen medewerking te willen verlenen kan de gemeente de rechthebbende persoon onteigenen van zijn of haar grafrecht. Deze onteigening kan alleen worden uitgesproken door de rechter. De rechter kan beslissen dat het graf onaangeroerd moet worden gelaten of dat het maatschappelijk belang zwaarder weegt dan het individueel belang en dat het graf dus verplaatst of geruimd mag worden. De rechter kan zijn uitspraak ook baseren op de status van het grafmonument (onderhoud). Tevens moet de gemeente kunnen aantonen dat zij al het mogelijke heeft gedaan om tot een overeenstemming te komen met de rechthebbende (stap 5). [2]

Het stroomschema over bovenstaande informatie is weergegeven in figuur 6.5.

Bovenstaande informatie is ook van toepassing op oorlogsgraven. Rechthebbende instantie van de oorlogsgraven is War Grave commission.

Figuur 6.5: Stroomschema herontwikkeling [2]

6.5.4 Begraafplaats meer dan 30 jaar gesloten

Volgens de Wet op de lijkbezorging mag een begraafplaats die langer dan 30 jaar is gesloten worden herontwikkeld. In deze periode mag er dus ook gebouwd worden en er mag dieper worden gegraven dan 0,5 m-mv. In deze periode mogen graven worden geruimd (stap 7). [2]

Voor een herontwikkeling is het niet noodzakelijk om alle graven te ruimen. In dit scenario wordt er vanuit gegaan dat alle graven verplaatst of geruimd worden omdat verwacht wordt dat dit in de toekomst meer gaat gebeuren (stap 6). [17]

De graven mogen worden verwijderd (geruimd) of worden verplaatst mits het beheer van het graf bij de eigenaar of beheerder is of met toestemming van de rechthebbende persoon van desbetreffend graf. Als de rechthebbende persoon geen toestemming verleend kan het graf niet worden geruimd of verplaatst. [2]

Op graven waar de grafrechten binnen twee jaar aflopen dient de beheerder in het eerste jaar een schriftelijke mededeling te sturen naar de rechthebbende persoon met daarin het verzoek om de grafrechten te verlengen. Als er drie maanden na verzending van de schriftelijke mededeling geen reactie is gekomen wordt er een publicatie bekend gemaakt bij het graf en op het informatiebord van de begraafplaats tot de grafrecht termijn is verlopen (stap 3). Als het grafrecht termijn is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie vervalt het grafrecht naar de beheerder (stap 4). Als de adresgegevens van de rechthebbende niet bekend zijn bij de beheerder wordt er een publicatie bekend gemaakt bij het graf en op het informatiebord van de begraafplaats tot het grafrecht termijn is verlopen (stap 3). Als het grafrecht termijn is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie vervalt het grafrecht naar de beheerder. Als de rechthebbende zich meldt dient er toestemming te worden gevraagd om het graf te mogen verwijderen(stap 2 en 4).[2]

Tevens kan voorkomen dat beheergegevens niet zorgvuldig zijn bijgehouden in het verleden. Hierdoor kunnen graven op een begraafplaats aanwezig zijn waarvan de grafrechten een geruime tijd zijn verlopen en er is richting de rechthebbende geen schriftelijke mededeling gedaan en er is tevens geen publicatie bekend gemaakt. De Landelijke Organisatie Begraafplaatsen (LOB) adviseert het volgende: Als de adresgegevens van de rechthebbende bekend zijn dient een schriftelijke mededeling te worden gedaan aan de rechthebbende [16]. Als er na drie maanden na verzending van de schriftelijke mededeling geen reactie is gekomen dient een publicatie bekend gemaakt te worden bij het graf en op het informatiebord van de begraafplaats voor 1 jaar [16]. Tevens wordt geadviseerd om een artikel te laten plaatsen in de plaatselijke krant [16]. Als de periode van 1 jaar is verlopen en er is geen reactie gekomen op de publicatie of krantenartikel vervalt het grafrecht naar de beheerder. Als er geen rechthebbende bekend is zal er gelijk een publicatie bij het graf, informatiebord van de begraafplaats en in de plaatselijke krant worden geplaatst. Als de rechthebbende zich meldt dient er toestemming te worden gevraagd om het graf te mogen verwijderen(stap 2 en 4). [2]

Praktijk voorbeeld:

De gemeente Waalwijk heeft een jaar lang een groot bord bij de begraafplaats geplaatst met de mededeling of nabestaanden contact met de gemeente wilde opnemen in verband met ruiming van de begraafplaats. Verder is erin grote bladen en regionale bladen geadverteerd met dezelfde vraag (ook via internet etc.).

Nabestaanden konden kiezen uit overplaatsing naar een verzamelgraf op begraafplaats Bloemendaal te Waalwijk of opgraving en herbegraven (cremeren) elders.

Nabestaanden die na een jaar niet gereageerd hadden op de publicaties daarvan zijn de stoffelijke resten begraven in het verzamelgraf.

Alle gegevens van nabestaanden die gereageerd hadden zijn een jaar lang bewaard. Er is ook nog een informatie bijeenkomst geweest waar alle nabestaanden voor uitgenodigd waren. Hierin werd verteld wat de bedoeling was, wat er met de graven zou gebeuren, welke keus de nabestaanden hadden etc.

Het kan voorkomen dat een graf niet in onderhoud wordt voorzien. De beheerder dient deze verwaarlozing vast te leggen in een schriftelijk verklaring, die hij of zij toezend aan de rechthebbende. In deze verklaring wordt het verzoek gedaan om deze verwaarlozing binnen een jaar na verzending van de verklaring op te lossen. Als de periode van 1 jaar is verstreken en er is niet in onderhoud voorzien dan dient de verklaring bekend te worden gemaakt bij het graf en informatiebord van de begraafplaats voor een periode 5 jaar. Als na deze periode van 5 jaar niet in onderhoud is voorzien vervalt het grafrecht naar de beheerder. Als het grafrecht is vervallen kan het graf worden geruimd (stap 3 en 4). [2]

Het kan voorkomen dat een rechthebbende geen toestemming geeft voor het verwijderen van zijn of haar graf. De gemeente kan dan proberen om de rechthebbende persoon een alternatief voor te stellen. Hierbij kan gedacht worden aan overplaatsing of schadevergoeding. Mocht de rechthebbende dan nog steeds beslissen geen medewerking te verlenen kan de gemeente de rechthebbende persoon onteigenen van zijn of haar grafrecht. Deze onteigening kan alleen worden uitgesproken door de rechter. De rechter kan beslissen dat het graf onaangeroerd moet worden gelaten of dat het maatschappelijk belang zwaarder weegt dan het individueel belang en dat het graf dus verplaatst of geruimd mag worden. De rechter kan zijn uitspraak ook baseren op de status van het grafmonument (onderhoud). Tevens moet de gemeente kunnen aantonen dat zij al het mogelijke heeft gedaan om tot een overeenstemming te komen met de rechthebbende (stap 5). [17]

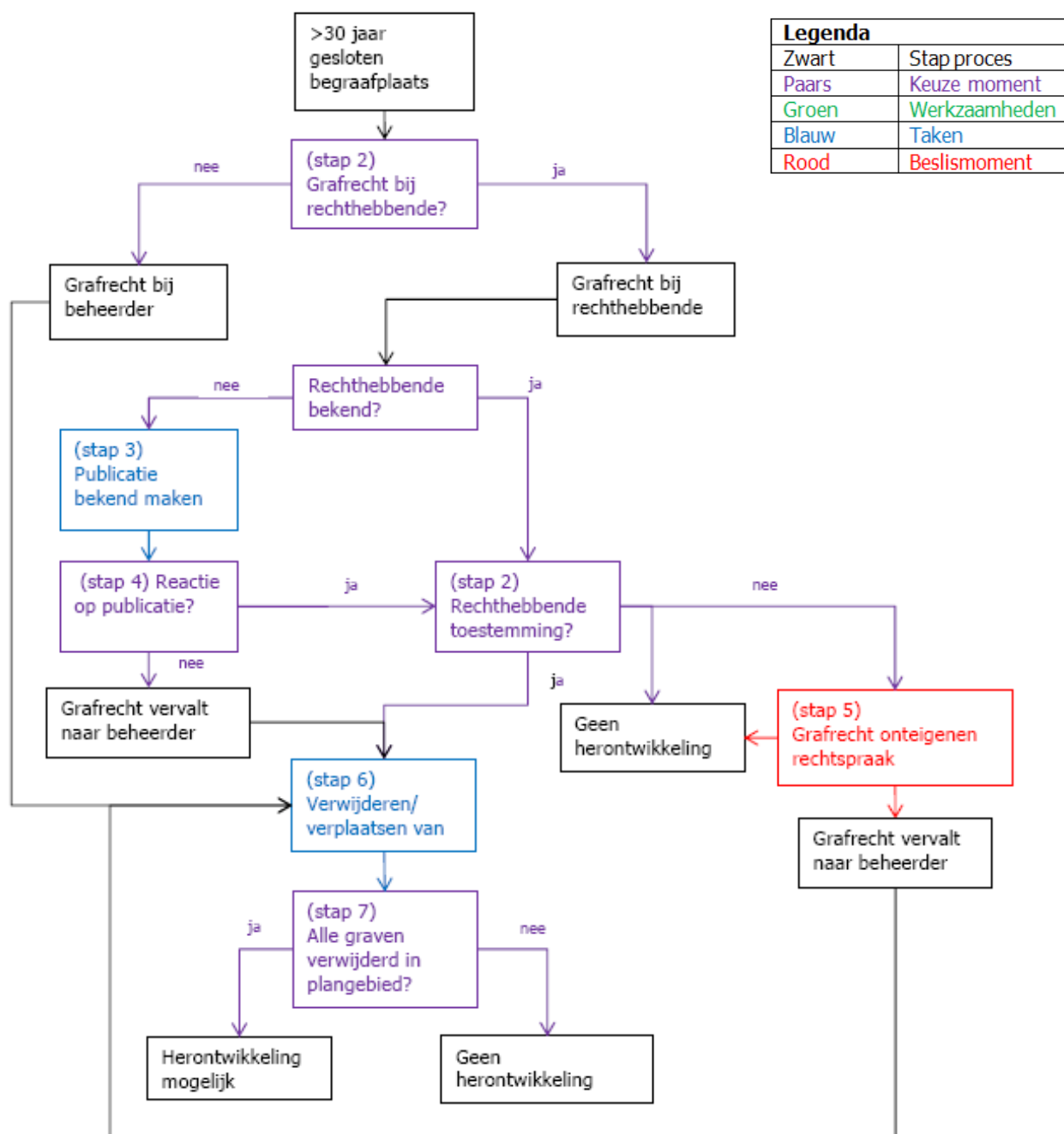
Het stroomschema over bovenstaande informatie is weergegeven in figuur 6.6.

Bovenstaande informatie is ook van toepassing op oorlogsgraven. Rechthebbende instantie van de oorlogsgraven is de War Grave commission.

Praktijk voorbeeld:

Het oorlogsgraf is in samenwerking met de oorlogsgravenstichting in zijn geheel overgeplaatst naar de begraafplaats Bloemendaal te Waalwijk. Zowel de stoffelijke resten als de steen.

Figuur 6.6: Stroomschema herontwikkeling [2]

Legenda	
Zwart	Stap proces
Paars	Keuze moment
Groen	Werkzaamheden
Blauw	Taken
Rood	Beslismoment

6.5.5 *Begraafplaats herontwikkeling*

Nadat de stroomschema's in de figuren 6.3 en 6.4 of 6.5 of 6.6 zijn doorlopen kan de begraafplaats worden herontwikkeld. De grafstenen zijn verwijderd of alle graven zijn verplaatst of geruimd [21]. Het stroomschema voor herontwikkeling van een begraafplaats is in figuur 6.8 weergegeven. In bijlage 2 zijn grotere weergaves van de stroomschema's toegevoegd.

Praktijk voorbeeld:

Nabestaanden die gereageerd hadden mochten de steen zelf eraf halen en bewaren of ze gaven de gemeente Waalwijk toestemming om de steen te verwijderen en te vernietigen.

Graven waar van de nabestaanden die niet gereageerd hadden daarvan werd de steen ook verwijderd en vernietigd door de gemeente Waalwijk.

Praktijk voorbeeld:

Na verwijdering van de graven is de grond schoon gemaakt en meerdere malen gezeefd. Er is geen grond afgevoerd van de locatie. Daarna is de locatie ingezaaid met gras vanwege uitstelling van de bouwplannen.

6.5.6 *Haalbaarheidsstudie of scan (stap 8)*

In eerste instantie zal een haalbaarheidsstudie worden uitgevoerd om te bepalen of een bestemmingswijziging mogelijk is. In een haalbaarheidstudie of scan worden de risico's bepaald voor de herontwikkeling, hierbij kunnen de volgende aspecten een rol spelen:

- Water;
- Luchtkwaliteit;
- Bedrijfszoning/ geur;
- Externe veiligheid;
- Flora en fauna;
- Bodemkwaliteit;
- Akoestiek;
- Archeologie;
- Een goede ruimtelijke inpasbaarheid.

Tijdens de haalbaarheidstudie wordt vluchtig bepaald of er eventuele belemmeringen zijn voor de voorgenomen herontwikkeling. Op basis van de resultaten van de haalbaarheidstudie of scan wordt bepaald of herontwikkeling mogelijk is. Als herontwikkeling mogelijk is wordt er bepaald om de voorgenomen bestemmingsplan wijziging door te zetten. Er wordt geadviseerd om in deze fase contact op te nemen met desbetreffende gemeente om een vooroverleg te organiseren. In het vooroverleg kunnen aspecten tot de herontwikkeling worden besproken.

6.5.7 *Bestemmingswijziging (stap 9)*

In dit scenario zijn twee opties. Of er is een bestemmingsplan wijziging nodig of er is geen bestemmingswijziging nodig. Als er geen bestemmingsplan wijziging nodig is kan gelijk begonnen worden met vergunning aanvraag herontwikkeling (stap 6).

Een bestemmingsplan kan worden gewijzigd volgens twee verschillende procedures namelijk de Wro procedure en de WABO procedure. Deze twee procedures zijn beschreven in de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de Wet Algemene Bepaling Omgevingsrecht (WABO). Als de

WABO procedure wordt gevolgd zal een omgevingsvergunning aangevraagd dienen te worden om te mogen afwijken van het bestemmingsplan. Als er gebruik gemaakt wordt van de Wro procedure dan zal het bestemmingsplan worden herzien.[3, 8]

6.5.8 Milieutechnische verantwoording (stap 10)

Tijdens een milieutechnische verantwoording worden benodigde onderzoeken uitgevoerd die dienen als motivering voor de voorgenomen bestemmingsplan wijziging. De volgende aspecten dienen te worden gemotiveerd:

- Water;
- Luchtkwaliteit;
- Bedrijfszoning/ geur;
- Externe veiligheid;
- Flora en fauna;
- Bodemkwaliteit
- Akoestiek;
- Archeologie;
- Een goede ruimtelijke inpasbaarheid.

Alle onderzoeken zullen worden toegevoegd aan de aanvraag voor het wijzigen van het bestemmingsplan (Wro procedure) of aan de aanvraag voor de omgevingsvergunning (WABO procedure). Onderzoeken die reeds zijn uitgevoerd tijdens de haalbaarheidsstudie of scan hoeven tijdens de milieukundige verantwoording niet nogmaals te worden uitgevoerd. Wel dient ieder aspect gemotiveerd te worden waarom er geen of wel belemmeringen zijn voor de voorgenomen bestemmingsplanwijziging.

Water

In de meeste gevallen wordt er een watertoets uitgevoerd. De watertoets is document waarmee het bevoegd gezag tot beslissing kan komen op het gebied van water. Een watertoets bepaald welke impact de voorgenomen herontwikkeling heeft op de omgeving. Als de gemeente de watertoets goed keurt wordt deze overgenomen in de waterparagraaf van het bestemmingsplan of beschikking. Hierbij wordt ook rekening gehouden met grondwaterwingebieden en drinkwaterwinning. [20]

Luchtkwaliteit

De luchtkwaliteit is een aspect dat dient te worden gemotiveerd in een milieutechnische verantwoording. Omdat het perceel van begraafplaats veranderd naar park, wonen of winkelpanden wordt er aangenomen dat de verkeersintensiteit zal toenemen in het plangebied. In de Wet milieubeheer zijn regels opgesteld die de uitstoot van motorvoertuigen beperkt. Met behulp van een luchtonderzoek dient te worden aangetoond welke impact de herontwikkeling heeft op de omgeving. [22]

Bedrijfszoning/geur

In de meeste gevallen zal een begraafplaats niet zijn gelegen in een bedrijfszoning aangezien begraafplaatsen vaak in het centrum van een bebouwd gebied zijn gelegen. Als een begraafplaats is gelegen in een bedrijfszoning dient hiermee rekening te worden gehouden in de milieutechnische verantwoording.

Externe veiligheid

Een begraafplaats is een terrein waar geen mensen overnachten. Hierdoor wordt het als een normaal terrein gezien waar geen risico's aan zijn verbonden. Als de begraafplaats veranderd

van begraafplaats naar park gelden dezelfde regels omdat daar ook geen mensen overnachten. Hierdoor is het geen kwetsbaar object.

Als een begraafplaats verandert van begraafplaats naar winkelpanden dan heeft dit gevolgen voor de externe veiligheid. Winkelpanden worden volgens het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) beperkt kwetsbare objecten genoemd. Als het winkelpand groter is als 1500 m² wordt het beschouwd als een kwetsbaar object. Bij een kwetsbaar object gelden strengere regels als bij een beperkt kwetsbaar object. Als de begraafplaats verandert van begraafplaats naar wonen wordt het als een kwetsbaar object beschouwd. Hierdoor gelden er strengere regels. Bij de bestemmingsplan wijziging dient het bevoegd gezag te verantwoorden hoe ze dit risico zo klein mogelijk houden. Als er wordt herontwikkeld naar industrie dient de externe veiligheid te worden gewaarborgd.

Flora en fauna

Verschillende flora en fauna in Nederland zijn beschermd op basis van de flora- en fauna Wet. Aangezien begraafplaatsen over het algemeen een rustige omgeving zijn binnen een dorp of stad kan het voorkomen dat bijzondere flora en fauna zich vestigen op een begraafplaats. Hierbij kan gedacht worden aan vleermuizen of vogels. Als er werkzaamheden uitgevoerd worden op een begraafplaats kan het voorkomen dat het leefgebied van beschermde flora en fauna wordt aangetast. Denk hierbij aan het kappen van bomen of het verwijderen van verschillende beplanting. Daarom wordt sterk geadviseerd door het bevoegd gezag om een flora- en faunaonderzoek uit te voeren. Een flora- en faunaonderzoek kan niet verplicht worden gesteld door het bevoegd gezag.

In eerste instantie zal er een quickscan worden uitgevoerd. Een quickscan bestaat uit een locatiebezoek en een bureaustudie. Deze quickscan zal 4 weken duren. Een quickscan stelt vast of er sprake is van overtreding van de flora- en faunawet. Tijdens het locatiebezoek wordt de habitat van de begraafplaats beoordeeld en er wordt gezocht naar sporen die de aanwezigheid van beschermde soorten kunnen aantonen. Als er geen aanwijzingen worden aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna is er geen overtreding van de flora en faunawet. Als uit de quickscan blijkt dat er beschermde flora en fauna voor kunnen komen op een begraafplaats wordt er een nader flora fauna onderzoek uitgevoerd. Een nader flora en fauna onderzoek kan maanden duren. Een nader flora en fauna onderzoek wordt in de meeste gevallen uitgevoerd van april tot september.

Bodemkwaliteit

In een milieuhygiënisch bodemonderzoek wordt de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem bepaald. Meestal wordt op een begraafplaats geen bodemonderzoek uitgevoerd aangezien dit vaak niet goed gevonden wordt door de beheerder of eigenaar van desbetreffende begraafplaats. Tevens is voor de werkzaamheden die plaats kunnen vinden op begraafplaatsen geen bodemonderzoek nodig. Vaak wordt er om deze redenen geen bodemonderzoek uitgevoerd op een begraafplaats. In praktijk wordt een bodemonderzoek uitgevoerd als alle graven zijn verwijderd.

Om de bodemkwaliteit ter plaatse van de begraafplaats te bepalen dient bodemonderzoek te worden uitgevoerd. In eerste instantie zal een verkennend bodemonderzoek worden uitgevoerd. Het doel van een verkennend bodemonderzoek is om vast te stellen of er eventueel een verontreiniging is gelegen binnen het plangebied. Als dit niet het geval is, is er geen belemmering voor de voorgenomen herontwikkeling van een begraafplaats. Blijkt uit het verkennend bodemonderzoek dat er een verontreiniging is gelegen binnen het plangebied, dan dient er een vervolg traject te worden opgezet. Hierbij kan gedacht worden aan een

naderbodemonderzoek, sanering en evaluatierapport. Tevens is er dan een belemmering voor de voorgenomen bestemmingswijziging.

Reeds is door AGEL adviseurs de bodemkwaliteit (grondwater) bij drie begraafplaatsen onderzocht. Het volledige rapport is bijgevoegd in bijlage 5 van het draaiboek. Hieruit blijkt dat de bodem bij begraafplaatsen naar alle waarschijnlijkheid niet vervuild is.

Akoestiek

Een begraafplaats heeft een zeer minimale impact op de omgeving op het gebied van geluid. Als de begraafplaats wordt herontwikkeld kan de impact veranderen op het gebied van geluid. Als de begraafplaats wordt herontwikkeld naar park dan zal de impact op het gebied van geluid hetzelfde blijven en heeft dit verder geen gevolgen voor de herontwikkeling. Als de begraafplaats wordt herontwikkeld naar wonen, industrie of winkelgebied dan heeft dit gevolgen voor de herontwikkeling en dient hier met de milieutechnische verantwoording rekening te worden gehouden. Een akoestisch onderzoek kan noodzakelijk zijn.

Archeologie

Het kan noodzakelijk zijn om bij voorgenomen ontwikkelingen een archeologisch onderzoek te doen. Om te kunnen bepalen of een archeologisch onderzoek noodzakelijk is kan in de meeste gevallen een gemeentelijke verwachtingskaart worden geraadpleegd. Op een verwachtingskaart staat aangegeven welke gebieden een archeologische waarden hebben binnen desbetreffende gemeente. Als de begraafplaats niet in een archeologisch gebied is gelegen hoeft er geen archeologisch onderzoek te worden verricht bij de voorgenomen herontwikkeling. In sommige gevallen is een plangebied gelegen in archeologisch gebied daardoor is verplicht om bij graafwerkzaamheden een archeologisch onderzoek te verrichten. In praktijk worden ter plaatse van een begraafplaats geen archeologisch onderzoek uitgevoerd aangezien op een begraafplaats vaak de bodem is vergraven. Om deze reden wordt de bodem op een begraafplaats archeologisch verstoord genoemd, hierdoor heeft de bodem op de begraafplaats geen archeologische waarden en hoeft er geen archeologisch onderzoek te worden verricht. [18]

Een goede ruimtelijke ordening

Hierbij wordt bepaald of de voorgenomen herontwikkeling van de begraafplaats goed kan worden ingepast in de plaatselijke omgeving. Hierbij wordt meegenomen wat omwonende en mensen kunnen vinden van de herontwikkeling van de begraafplaats. Denk hierbij bijvoorbeeld aan of mensen op een begraafplaats willen wonen of, hoe zullen nabestaande reageren.

6.5.9 Ontwikkelen ontwerp (stap 11)

Het ontwerp bestaat uit een plankaart en eventueel een toelichting op de plankaart. Een plankaart is een kaart waarop met vlakken is aangegeven welke functies erop bepaalde percelen mogen worden uitgevoerd. Functies van de percelen kunnen zijn wonen, industrie of openbaar groen. In figuur 6.7 is een voorbeeld van een plankaart weergegeven.

Figuur 6.7: Voorbeeld plankaart

Het ontwerp (plankaart en eventueel toelichting) kunnen worden gebruikt bij de aanvraag om het bestemmingsplan te wijzigen.

6.5.10 Vaststelling wijziging (stap 12)

Een aanvraag tot bestemmingswijziging dient te worden vastgesteld door het bevoegd gezag. Voor de WABO procedure wordt er een omgevingsvergunning aangevraagd om deze reden wordt de omgevingsvergunning vastgesteld door burgemeester en wethouders (B en W) van desbetreffende gemeente. Voor de Wro procedure dient de aanvraag tot wijzigen van het bestemmingsplan te worden vastgesteld door de gemeenteraad van desbetreffende gemeente. In beide procedures zijn B&W bevoegd gezag. Beide procedures duren over het algemeen 26 weken. In de meeste gevallen wordt een Wro procedure toegepast maar een WABO procedure is wel mogelijk.

6.5.11 Gedetailleerd ontwerp (stap 13)

Het gedetailleerd ontwerp bestaat uit een plattegrond van de locatie waarop de verandering of veranderingen zijn gevisualiseerd en daarbij kan eventueel een toelichting van het ontwerp worden bijgevoegd. Het ontwerp kan ter goedkeuring worden toegezonden aan de opdrachtgever. Voor het gedetailleerd ontwerp kunnen verdere onderzoeken noodzakelijk zijn. Hierbij kan gedacht worden aan bodemonderzoek of het inmeten van de locatie (landmeten). In de checklist "Herontwikkeling begraafplaats" zijn verschillende onderzoeken en werkzaamheden aangegeven.

6.5.12 Vergunning aanvraag herontwikkeling (stap 14)

In deze fase dienen benodigde vergunningen te worden aangevraagd en meldingen richting het bevoegd gezag te worden gedaan. Hierbij kan worden gedacht aan een aanlegvergunning voor het ophogen van gronden (omgevingsvergunning), kapvergunning voor het kappen van bomen (omgevingsvergunning) of een bouwvergunning (omgevingsvergunning). In de meeste gevallen dient er een omgevingsvergunning te worden aangevraagd bij het desbetreffende bevoegd gezag. De aanvraag van een omgevingsvergunning kan worden gedaan via omgevingsloket online [15]. De vergunning dient te worden vastgesteld door het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag kan zijn de gemeente, waterschap en provincie. als de meldingen zijn goedgekeurd of de vergunning is toegekend kan het bestek of werkplan worden opgesteld.

Tabel 6.3: Vergunningenoverzicht.

Werkzaamheden	Vergunningen	Bevoegd gezag
Drainage, lozend op oppervlaktewater	Omgevingsvergunning	Waterschap
Drainage, lozend op riool	Omgevingsvergunning	Gemeente
Kappen van bomen	Omgevingsvergunning	Gemeente
Ophogen of verlagen van gronden	Omgevingsvergunning	Gemeente
Werkzaamheden met betrekking op monumenten	Omgevingsvergunning	Gemeente

6.5.13 Werkplan/ bestek (stap 15)

Nadat het ontwerp is afgerond kan een bestekstekening worden opgesteld. Aan de hand van de bestekstekening kan een werkplan/bestek worden opgesteld. In werkplan of bestek staan alle uit te voeren werkzaamheden beschreven die voor een aannemer (uitvoerder van het werk) noodzakelijk zijn. Tevens staan in het werkplan of bestek de voorwaarden en eisen vermeld waaraan de aannemer moet voldoen. In het werkplan/bestek worden ook de kwaliteitseisen weergegeven waaraan het resultaat moet voldoen.

6.5.14 Aanbesteding (stap 16)

Als het bestek is opgesteld wordt het werk aanbesteed aan een aannemer. De aanbesteding kan op verschillende manieren worden gedaan. De meest voorkomende aanbestedingen zijn onderhandse aanbestedingen en openbare aanbestedingen. Bij onderhandse aanbesteding selecteert de aanbestedende dienst een aantal aannemers die kunnen inschrijven op het werk. Uit deze inschrijvingen wordt dan één van de aannemers geselecteerd om het werk uit te voeren. Bij een openbare aanbesteding wordt de aanbesteding op internet geplaatst en hierop kunnen dan verschillende aannemers inschrijven en vervolgens wordt door de aanbestedende dienst een aannemer geselecteerd voor het werk.

6.5.15 Uitvoering (stap 17)

Als het werk is aanbesteed aan een aannemer zal het werk worden uitgevoerd volgens het werkplan of bestek. Bij het werkplan en bestek zijn tekeningen bijgevoegd van het te realiseren werk. Tijdens de uitvoering zal er toezicht worden gehouden of alles volgens bestek of werkplan wordt uitgevoerd. Het toezicht kan worden gedaan de aanbestedende dienst of door een derde namens de aanbestedende dienst.

6.5.16 Oplevering (stap 18)

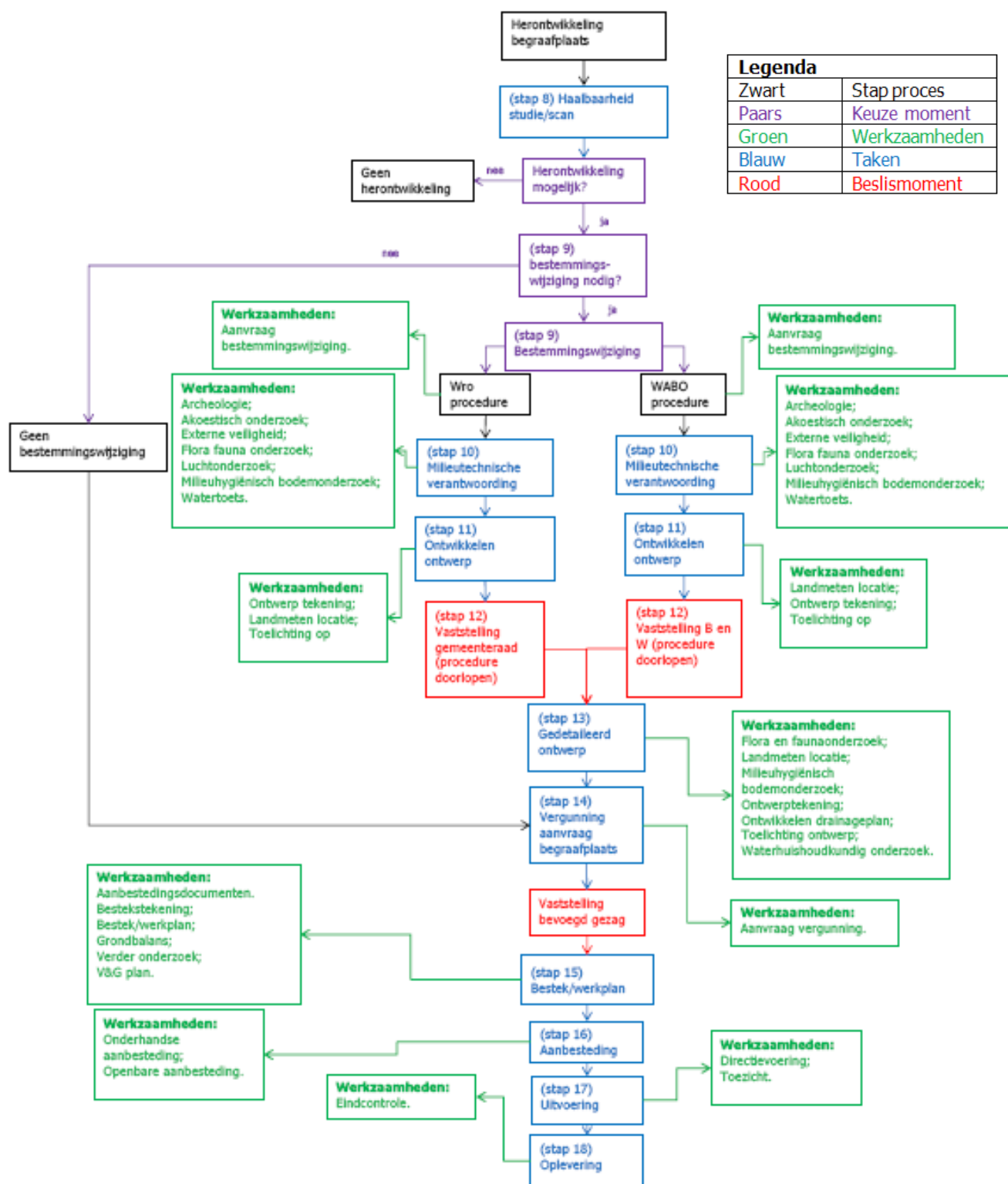
In deze fase wordt het werk afgerond. Eventueel kan er een eindcontrole worden uitgevoerd door de aanbestedende dienst of derden namens de aanbestedende dienst.

6.6 Kansen en bedreigingen

In deze paragraaf worden kansen en bedreigingen beschreven van het scenario 'begraafplaats herontwikkeling' voor AGEL adviseurs. Een kans in dit scenario is dat AGEL adviseurs gemeenten kan ontzorgen van het volledige proces. Het volledige proces bestaat uit de maatschappelijke aspecten (paragrafen 6.5.1 t/m 6.5.4), bestemmingsplan wijziging, verschillende onderzoeken die nodig zijn om de voorgenomen herontwikkeling te realiseren (milieutechnische verantwoording, of onderzoeken die nodig zijn voor het bestek), Ontwerpen herontwikkeling, opstellen van bestek, aanbesteding en directievoering of toezicht op de uitvoering.

Bedreigingen voor AGEL adviseurs is dat er in dit scenario grote invloed is van maatschappelijke aspecten. Tevens is een bedreiging dat het proces in dit scenario jaren kan duren.

Figuur 6.7: Stroomschema herontwikkeling

7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

7.1 Conclusies

Op basis van de kennis die is opgedaan tijdens het opstellen van het draaiboek kan het volgende worden geconcludeerd.

- Door middel van het draaiboek is inzichtelijk geworden hoe er gehandeld dient te worden met projecten waarin begraafplaatsen zijn betrokken;
- Uit het milieukundig onderzoek blijkt dat begraafplaatsen geen direct aanwijsbare negatieve invloed hebben op de bodemkwaliteit, hierdoor vormt de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem geen knelpunt voor verdere werkzaamheden.
- Uit het draaiboek blijkt dat het aspect flora en fauna een knelpunt kan vormen bij het scenario 'begraafplaats verandering, - uitbreiding en oprichting en –herontwikkeling'. Als flora en fauna een knelpunt vormt kan er een ontheffing worden aangevraagd bij het bevoegd gezag.
- Grondwater kan een knelpunt zijn bij begraafplaatsen omdat de grondwaterstand te hoog is. Bij begraafplaatsen die een grondwaterprobleem hebben (grondwater staat te hoog) dient de grondwaterstand te worden verlaagd, denk hierbij aan drainage als eventuele oplossing. De grafkisten moeten minimaal 30 cm boven de gemiddeld hoogste grondwaterstand liggen.
- Bij alle scenario's dient rekening te worden gehouden met de maatschappelijke aspecten. De maatschappelijke aspecten zijn het grootst bij de scenario's 'begraafplaats verandering en –herontwikkeling'. Het is hierbij belangrijk dat rechthebbende(n) en nabestaanden goed worden geïnformeerd. Dit kan door middel van informatiebijeenkomsten en mededelingen bij desbetreffende begraafplaats;
- Als ruimen een onderdeel is van een bestek wordt aangeraden om de handleiding 'opgraven en ruimen' te hanteren.
- Uit het draaiboek blijkt dat begraafplaatsen op de overige aspecten geen grote impact hebben. Wel dient opgemerkt te worden dat bij het scenario 'begraafplaats herontwikkeling' dat de toekomstige functie van het perceel wel invloed kan hebben op deze overige aspecten.
- De scenario's 'begraafplaats grote verandering, begraafplaats oprichting en uitbreiding en begraafplaats herontwikkeling' bieden kansen voor (ruimtelijke) ontwikkelingen mits er maatregelen en/of voorzieningen zijn genomen om de maatschappelijke aspecten en andere aspecten uit het draaiboek te minimaliseren of te verhelpen. Hierbij kan tevens ook gedacht worden aan grafrechten die nog gelden op verschillende graven.

7.2 Aanbevelingen

Op basis van voorliggend draaiboek wordt het volgende geadviseerd.

- Bij de scenario's verandering en herontwikkeling dienen rechthebbende en nabestaande goed te worden geïnformeerd over de voorgenomen plannen en welke gevolgen dit heeft voor de graven waar hun overledene zijn begraven. Geadviseerd wordt om bij het scenario herontwikkeling een voorlichting te geven aan alle rechthebbende en nabestaande. Deze voorlichting kan in de meeste gevallen worden gegeven bij desbetreffende gemeente. Bij het scenario verandering wordt geadviseerd om rechthebbende door middel van een aankondiging op de hoogte te brengen van de voorgenomen plannen.
- Om de kennis en informatie omtrent begraafplaatsen te vergroten wordt geadviseerd om een informatief gesprek te organiseren met de Landelijke Organisatie begraafplaatsen (LOB) en Branche Vereniging Ondernemers Begraafplaatsbeheer (BVOB).

- Tevens wordt geadviseerd om te overwegen om lid te worden van het BVOB. Dit vergroot de naamsbekendheid bij begraafplaatsbeheerders en er worden richtlijnen voorgeschreven hoe gewerkt dient te worden op begraafplaatsen.
 - In het draaiboek is de inventarisatie van ligging en verdeling begraafplaatsen niet compleet uitgewerkt vanwege tijdgebrek. Hierdoor wordt geadviseerd om een vervolgonderzoek uit te voeren om de ligging en verdeling van de begraafplaatsen compleet te maken. In dit vervolg kan tevens worden gezocht naar meerdere praktijkvoorbeelden van begraafplaatsen die zijn veranderd, opgericht of herontwikkeld.
 - Er wordt geadviseerd om de grond te zeven voordat deze grond ergens wordt toegepast voor eventuele achtergebleven resten;
-

8 BRONNEN

- [1] AGEL adviseurs (2013). *Intern programma IDP kompas*. Geraadpleegd op 17 juli 2013.
- [2] Overheid (1991). *Wet op de lijkbezorging*. http://wetten.overheid.nl/BWBR0005009/geldigheidsdatum_03-07-2013. Geraadpleegd op 15 mei 2013.
- [3] Overheid (2006). *Wet ruimtelijke ordening*. http://wetten.overheid.nl/BWBR0020449/geldigheidsdatum_17-07-2013. Geraadpleegd op 15 juli 2013.
- [4] Infomil. *Wet ruimtelijke ordening*. <http://www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/wet-ruimtelijke-0/>. Geraadpleegd op 15 juli 2013.
- [5] Overheid (2007). *Besluit bodemkwaliteit*. http://wetten.overheid.nl/BWBR0022929/geldigheidsdatum_11-07-2013. Geraadpleegd op 11 juli 2013.
- [6] SenterNovem, *Bodem +, handreiking Besluit bodemkwaliteit*. Bodem+.
- [7] Overheid (2013). *Circulaire bodemsanering per 1 juli 2013*. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2013-16675.html>. Geraadpleegd op 17 juli 2013.
- [8] Overheid (2008). *Wet algemene bepaling omgevingsrecht*. http://wetten.overheid.nl/BWBR0024779/geldigheidsdatum_11-07-2013#Hoofdstuk8. Geraadpleegd op 11 juli 2013.
- [9] Infomil. *Realiseren geluidsgevoelige functies*. <http://www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/handreiking/milieuthema/geluid/geluid-bestemming/geluid-bestem-gevoel#1515Anderefunctiesofobjecten>. Geraadpleegd op 11 juli 2013.
- [10] Infomil. *Luchtkwaliteit NIBM-tool*. <http://www.infomil.nl/onderwerpen/klimaat-lucht/luchtkwaliteit/rekenen-meten/nibm-tool/>. Geraadpleegd op 11 juli 2013.
- [11] Infomil. *Lucht kwaliteit, Overzicht en Wet milieubeheer*. <http://www.infomil.nl/onderwerpen/klimaat-lucht/luchtkwaliteit/wettelijk-kader/wet-milieubeheer/>. Geraadpleegd op 11 juli 2013.
- [12] Infomil. *Wet milieubeheer*. [http://www.rijkswaterstaat.nl/water/wetten en regelgeving/natuur en milieuwetten/wet milieubeheer/](http://www.rijkswaterstaat.nl/water/wetten%20en%20regelgeving/natuur%20en%20milieuwetten/wet%20milieubeheer/). Geraadpleegd op 11 juli 2013.
- [13] C.R.O.W. *RAW 2010*. <http://www.crow.nl/nl/RAW/RAW-RAW.html>. geraadpleegd op 17 juli 2013.

- [14] Stichting STABU. *STABU persinformatie*. http://www.stabu.org/info_stabu/Persinformatie. Geraadpleegd op 17 juli 2013.
- [15] Ministerie van infrastructuur en milieu. *Omgevingsloket online*. <https://www.omgevingsloket.nl/>. geraadpleegd op 12 augustus 2013.
- [16] Dhr. W. van Midwoud. Landelijke Organisatie begraafplaatsen (LOB)
- [17] dhr. L. Bok. Bureau funeraire adviezen.
- [18] mvr. Van Koekkelkoren. IDDS.
- [19] Overheid (1991). *Besluit op de lijkbezorging*. http://wetten.overheid.nl/BWBR0009080/geldigheidsdatum_03-09-2013. geraadpleegd op 3 september 2013.
- [20] Coördinatiecommissie integraal waterbeleid (2013). *Watertoets*. <http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/beleidsinstrumenten/watertoets/de-watertoets-voorkomt-problemen/watertoets-1>. geraadpleegd op 4 september 2013.
- [21] Midwoud, W. van., Eijk, L. van., Hollestelle, K., Pinxteren-van de Kerkhof, L. van., Vreeker, J., Koster, J (2010). *Handleiding opgraven en ruimen*. Zeist: Landelijke Organisatie Begraafplaatsen (LOB).
- [22] Infomil. *Luchtkwaliteit*. <http://www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/handreiking/milieuthema/luchtkw/>. Geraadpleegd op 5 september 2013.
- [23] Gemeente Waalwijk. Mvr. A. van Delft, *Archief gemeente Waalwijk*. Geraadpleegd op 5 september 2013.
- [24] Ecoconsultantsy, *Flora- fauna onderzoek*. <http://www.econsultancy.nl/284/Quickscan-flora-en-fauna.html>. Geraadpleegd op 4 september 2013.

